

Tartu Ülikool
humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
maailma keelte ja kultuuride instituut
klassikalise filoloogia osakond

Ellen Poopuu
Kreeka- ning ladinakeelse Uue Testamendi partitsiipide võrdlus ja tekstianalüüs
Ilmutuse raamatu 16.–18. peatüki põhjal
Bakalaureusetöö

Juhendajad: Kristin Klaus, MA, Kadri Novikov, PhD.

Tartu 2026

Sisukord

Kasutatud lühendid.....	2
Sissejuhatus.....	3
1. Ilmutuse raamat.....	6
1.1. Ilmutuse raamatust ja autori taustast.....	6
1.2. 16.–18. peatükkide sisu ülevaade.....	7
2. Vulgata.....	9
2.1. Vulgata arvatavast autorist, Hieronymusest.....	9
2.2. Vulgata tõlkelugu ja tõlketehnikate kasutus Ilmutuse raamatus.....	10
3. Raamatu keelele iseloomulikud jooned ja partitsiipide iseloomustus.....	14
3.1. Ilmutuse raamatu keelele iseloomulikud jooned.....	14
3.2. Kreeka- ja ladinakeelsete partitsiipide iseloomustus ning tõlkevõimalused.....	15
4. Analüüs.....	21
4.1. 16. peatüki partitsiipide analüüs.....	21
4.2. 17. peatüki partitsiipide analüüs.....	29
4.3. 18. peatüki partitsiipide analüüs.....	38
Kokkuvõte.....	49
Kasutatud kirjandus.....	51
Summary.....	57
Lisa: Tõlkevastete tabel.....	60

Kasutatud lühendid

abl. – ablatiivi kääne

acc. – akusatiivi kääne

act. – aktiiv

aor. – aorist

Ap. – *Apostlite teod*

conj. – konjunktiiv

dat. – daativi kääne

f. – naissugu

gen. – genitiivi kääne

Ilm. – *Ilmutuse raamat*

impf. – imperfekt

ind. – indikatiiv

m. – meessugu

med.-pass. – medio-passiiv

n. – kesksugu

nom. – nominatiivi kääne

pass. – passiiv

pf. – perfekt

pl. – mitmus

plpf. – pluskvamperfekt

pr. – preesens

sg. – ainsus

Sissejuhatus

Käesolev bakalaureusetöö on kontrastiivne uurimus vanakreeka keeles kirjutatud Uue Testamendi *Ilmutuse raamatu* 16.–18. peatükkide grammatikast, mida on võrreldud vastavate ladinakeelsete tõlgetega. Spetsiifiliselt on uurimisel partitsiipide funktsioon vanakreekakeelses tekstis ning kuidas nendega kaasas käiv narratiivne ja süntaktiline roll on tõlgitud sihtkeelsesse teksti. Bakalaureusetöö idee tuli isiklikust huvist religioossete tekstidesse ning selle vastu, kuidas neid on võimalik tõlgendada mitte ainult läbi teksti lugemise, vaid ka läbi grammatika uurimise.

Religioossete tekstide keele analüüsimisel ilmneb paar suuremat probleemi. Vaatamata suurele hulgale olemasolevatele tekstidele ja materjalidele, me tegelikult ei tea, kuidas kasutati tolle aja kultuurikontekstis keelt või dialekti. Vanade tekstide autorite mõtted kultuurilises tähenduses jäävad pelgalt oletusteks. Lisaks on algtekste suurel hulgal ümber kirjutatud, mis üksteisest mingil moel erinevad, ning selle käigus on tehtud ka lohakusvigu. Algtekstide koostamise ning erinevate säilinud käsikirjade kirjutamise vahel on möödunud küllaltki palju aega ning mõned olulisemad tekstid on nüüdseks juba kaduma läinud. Seetõttu ei ole võimalik lõpuni teada, mille järgi neid tekste ümber kirjutati ja koostati ning mis algtekstides võis tegelikult kirjas olla.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on anda lähem ülevaade *Ilmutuse raamatu* valitud peatükkide partitsiipide kasutusest ja kuidas neid on tõlgitud *Vulgatas*. Sellest lähtudes on kasutatud kvalitatiivset-võrdlevat uurimismeetodit, et võrrelda mõlemas tekstis mainitud grammatiliste vormide kasutust. Partitsiipide analüüsi aluseks on valitud *Ilmutuse raamat* tulenevalt autori isiklikust huvist raamatus olevate keerukate kõnekujundite vastu. Samuti on piiblitekstidel on suur kultuuriline ja keeleline väärtus. Nendes sisalduv kreeka keel paigutub teadaolevalt kesk-koinee dialekti, mis oli kasutusel 1.–3. sajandil pKr. (Rico 2010: 61) *Ilmutuse raamatus* sisalduvate partitsiipide võrdluseks on võetud kõrvale *Vulgata*, mis on üks varasemaid täielikke ning ka ametlikke ladinakeelseid tõlkeid kreekakeelsest Uuest Testamendist.

Töös tuleb samuti juttu *Ilmutuse raamatu* oletatavast autorist ning tema eluajast, et paremini mõista teoses esinevat keelekasutust, lisaks tuuakse töös ülevaade analüüsitavate peatükkide sisust ja olulisematest *Ilmutuse raamatut* sisaldavatest käsikirjadest ning koodeksitest. Samuti on antud ülevaade *Ilmutuse raamatu* keele iseloomulikest tunnustest ning kreekakeelsete partitsiipide tõlkimisest ladina keelde. Käsitletakse samuti *Vulgata* tõlkelugu ja autori tausta. Nii *Vulgata* kui ka Uue Testamendi iseloomustamiseks kasutatakse näiteks *Blackwell Companion* artiklikogumikke (*Ancient Greek Language, New Testament*).

Analüüsis käsitletakse erinevate tegumoodide ja artikliga partitsiipide tõlkimist, kuna vanakreeka keeles on rohkem erinevaid partitsiibivorme kui ladina keeles. Vaadeldakse partitsiibi positsiooni seoses talle vastava artikliga, kuna artikli positsioon seoses partitsiibiga võib muuta selle tähendust lauses. Eraldi kategooriana tuuakse välja ka partitsiibi substantiveeritus. Ladina keeles puuduvad artiklid, mistõttu on huvitav teada saada, kuidas selliseid kreekakeelseid partitsiipe täpselt tõlgitud on. Olulisemal kohal on töös partitsiipide positsioon kui funktsioon (adverbiaalne, predikatiivne, atributiivne asend). Uuritud on *Vulgata* tõlkes esinevaid seaduspärasusi ning enimkasutatavaid tõlkestrateegiaid. Uurimiseks on valitud peatükid 16–18, sest need on sisuliselt omavahel seotud, jutustades ühest konkreetsest episoodist (Baabüloni hukkamisest). Lisadesse on koondatud värssides olevatest partitsiipidest tabelid, mis võtavad kokku partitsiipide koguarvu ning annavad selgema ülevaate kreekakeelsete partitsiipide vastavast tõlkest.

Kõigis kolmes peatükis on jäetud välja need värsid, milles ei esine analüüsitavaid partitsiipe. Partitsiipide analüüsist olen välja jätnud kõik passiivse tähendusega kreekakeelsed verbid, mis on edasi tõlgitud ladina keelde pöördelise passiivi verbivormiga (näiteks 17:14 *sunt vocati et electi*, 18:19 *desolata est*). Jätan välja vanakreeka keeles esinevad partitsiibid, mis on juba algselt kasutusel omadus- ja nimisõnadena (näiteks 16:14 οἰκουμένης) võttes aluseks selle, kas need on märgitud sõnaraamatusse noomenitena. Sõnaraamatute puhul on kasutatud Marju Lepajõe „Kreeka–Eesti Uue Testamendi õppesõnastik”, Carl Grimm’i „A Greek-English lexicon of the New Testament, being Grimm’s Wilke’s Clavis Novi Testamenti” ja P.G.W. Glare’i „Oxford Latin Dictionary”.

Uuritavad tekstilõigud on võetud järgmistest väljaannetest: „Nestle-Aland 28 (NA28)” ning „The Stuttgart Vulgate/ Weber-Gryson Vulgate (Biblia Sacra iuxta vulgatum versionem) Editio Quinta 2007”. Töös on abimaterjalide seas kasutatud näiteks Smythi „A Greek Grammar for Colleges” ning Greenough’ & Alleni „New Latin Grammar for Schools and Colleges, founded on comparative grammar”. Tekstide analüüsiks on kasutatud veebis vabalt kättesaadavaid materjale, näiteks veebikeskkondi *Biblehub*¹ ning *Biblegateway*². Eestikeelse tõlke aluseks on Piibel.net keskkonnast kättesaadav 1997. a versioon. Piibliraamatute puhul on kasutatud Eestis käibel olevaid lühendeid³.

¹ <https://biblehub.com/>.

² <https://www.biblegateway.com/>.

³ <https://eelk.ee/piibel/piibliraamatute-luhendid/>.

1. *Ilmutuse raamat*

1.1. *Ilmutuse raamatust ja autori taustast*

Ilmutuse raamat on Piibli raamatutest viimane ning paikneb Uue Testamendi lõpus. *Ilmutuse raamat* on kirjutatud apokalüptilises žanris ning on üks Piibli eshatoloogia⁴ aluseid. (Morris 1969: 23) Apokalüptiline žanr omistatakse algselt juutidele. (Barr 2003: 21, Morris 1969: 41) Apokalüptiline kirjandus on tavaliselt ilmutuse saatmine jumala poolt ühele konkreetsele isikule (näiteks Mooses, Aabraham) ning on tavaliselt oma iseloomult pessimistlik: sõnum antakse edasi keerukate kõnekujundite ning sümbolitega. (Morris 1969: 24)

Kuigi *Ilmutuse raamat* on laialdaselt tuntud, on teksti tegeliku autori identiteet ja raamatu koostamise ajaperiood jäänud siiani vaieldavaks. Asjaolusid arvestades näib erinevate uurijate ja ka üldise seisukoha järgi, et raamatu kirjutamise aeg langeb kas keiser Domitianuse või keiser Nero valitsemisaega, kuid enim on poolehoidu leidnud ajajärk ca 90–95 pKr. (Morris 1969: 40) Raamatus on mitmeid kordi ilmunud nimi „Johannes” (näiteks Ilm 1:1, 1:9), keda on arvatud olevat *Ilmutuse raamatu* autor.

Siinkohal ei teata kindlalt, millise „Johannesega” võib täpsemalt tegu olla. Erinevate andmete järgi oli *Ilmutuse raamatu* autor olnud Palestiina juut, kes oli hiljem elanud Väike-Aasia aladel. (Barclay 1976: 11–12, Thompson 2003: 26) Seda toetavad *Ilmutuse raamatu* salmid 1:4 ning 1:11, kus ta on maininud seitset Aasia kogudust: võib eeldada, et ta oli osa oma elust seal elanud ja töötanud.

Ilmutuse raamatu tekstid ei ole Uue Testamendi arvukate käsikirjade seast kuigivõrd hästi säilinud, kuna mitmed käsikirjad on aja jooksul kaduma läinud või hävinud. Uue Testamendi käsikirju grupeeritakse nii kirjatahtede stiili kui ka teksti sisu poolest. (Metzger 1968: 36) Stiilipõhiselt jagatakse Uue Testamendi käsikirjad tüüpiliselt kahte suuremasse hulka: untsiaalideks ning minuskliteks, eraldi seisavad ka papüürid. Käsikirjad on grupeeritud

⁴ Eshatoloogia uurib usulises kontekstis maailmalõppu ning surmajärgset elu.

peamiselt kolme põhilisse rühma: Aleksandria stiili tüüpi käsikirjad, lääne stiili tüüpi käsikirjad ning bütsantsi või koinee kirjastiili tüüpi käsikirjad. (*Ibid.*)

Uue Testamendi käsikirjadest, mis sisaldavad *Ilmutuse raamatut* kas tervikuna või osaliselt, on näiteks koodeks *Sinaiticus* 4. sajandist, tähistatud kui $\aleph$, sisaldades tervet säilinud Uut Testamenti (kuulub Aleksandria tekstigruppi); koodeks *Porphyrianus* 9. sajandist, tähistatud kui P^{apr} , milles suur osa *Ilmutuse raamatust* on puudu (koodeks kuulub bütsantsi tekstitüüpi); samuti koodeks *Alexandrinus* 5. sajandist, mis on tähistatud tähega A, milles *Ilmutuse raamat* on teksti poolest täielikult säilinud (koodeks on kirjutatud Aleksandria stiilis); ning koodeks *Ephraemi rescriptus* 5. sajandist, tähistatud kui C, milles *Ilmutuse raamat* on vaid ositi säilinud (koodeks kuulub bütsantsi tekstigrupi alla). (Metzger 1968 46–55)

1.2. 16.–18. peatükkide sisu ülevaade

Tutvustan sümbolismi ning sisu peatükkides, mida ma töös analüüsin. 16. peatükk tutvustab minategelast „Johannest”, *Ilmutuse raamatu* autorit, kuulmas valju häält ning andmas käsku seitsmele inglile. Jumal oli näinud patustajate tegusid ning oli andnud inglitele käsu valada kannatuste ja nuhtlustega täidetud kausid peale nende, kes austasid metsalist ja kummardasid tema kuju. Salmides 16:1–4 räägitakse põhiliselt sellest, kuhu täpsemalt need vihakausid valatakse: maa ja päikese peale, merre, jõgedesse ning veeallikaisse. Kaussidest valatud viha muutis veekogud vereks ning tappis inimesed, kes nendes olid.

Salmides 5–7 räägib veeingel, kuidas Jumalal on õigus inimkonda niimoodi karistada, sest prohvetite ja pühade isikute verd oli valatud inimkonna tegude pärast (Rooma riigis karistati inimesi, kiusati taga ning peeti neid kinni sellepärast, et nad olid kristlased). Järgnevad salmid 8–21 räägivad karistustest, mida vihakaussidest välja valati. Levinud arvamuse kohaselt on *Ilmutuse raamatu* autor koostanud teksti Rooma impeeriumit silmas pidades. (Morris 1969: 17)

17. peatükis viib üks nendest seitsmest inglisi, kes kandis raevukausse, „Johannese” vaimus kõrbesse ning näitab talle ilmutist: naist või hoora, kes istub mitmete vete peal. Naine on arvatud olevat sümbol Rooma riigile. Värsis 17:15 on öeldud, et veed, mille peal ta istub, on paljud rahvad ja keeled. Nende all mõtles *Ilmutuse raamatu* autor tõenäoliselt neid piirkondi, mis olid sel ajal Rooma impeeriumi koosseisus.

17. peatükis kirjeldatakse suuresti naise rikkalikku riietust (purpur, helkjaspunane riie, kuld, kalliskivid, pärlid), millega viidatakse hoora või ka allegooriliselt Rooma riigi pealiskaudsusele ja rikkusele. Naise käes olev kuldne karikas, täis jälkusi ja saasta, võiks vihjata sellele, kui rikutud ning ebakõlblik oli roomlaste elustiil. Kuna räägitakse hoorusest, mida tihti on käsitletud paralleelina ebajumala kummardamisele, võiks „hooruse saast” tähistada üksnes viidet keisrikultusele, kuldne peeker omakorda võiks tähendada Rooma keisrit ennast või tema trooni.

Mitmeid kordi räägitakse 17. peatükis metsalisest. Üldiselt leitakse, et metsaline oli allegooriline sümbol ja pigem kujutas üldisemalt Rooma eluviisi, kui mõnda konkreetset inimeste gruppi või isikut. Roomas laialt levinud arusaam elukorraldusest ja moraalinormidest ohustas kristlaste endi eluviisi ja talitlust, sest nad pidid sellega kaasa minema. (Friesen 2003: 63) Eusebios on lisaks seisukohal, et *Ilmutuse raamatus* kirjeldatud peamise kurjuse ja metsalise all mõeldi tegelikult keiser Domitianust, kuna keisriks olles kiusas ta kristlasi mõõdutundetult taga. (McGiffert 1890: 3.18.3)

18. peatükk räägib sellest, kuidas Baabülon lõpuks hävib ning mis selle sündmustiku jooksul toimub. Seda saab jagada kolmeks põhiliseks osaks: 3–10, ilmamaa kuningate haletsus, 11–16, ilmamaa kaupmeeste haletsus ning 17–20, meremeeste haletsus. „Johannes” näeb, kuidas ingel viskab ühe tohutu suure kivi merre: see sümboliseerib Baabüloni äkitset ning kiiret hukkumist. Kivi viskamine sümboliseerib kõikide tagakiusatute eest kättemaksmist nende tapmise pärast. Salmis 18:24 räägib „Johannes” näiteks pühade ning prohvetite verest, kes on tapetud maa peal, mis viitab võimalusele, et autor kõneleb kristlastest, keda on Roomas hukatud.

2. *Vulgata*

2.1. *Vulgata* arvatavast autorist, Hieronymusest

Vulgata tõlke loojaks peetakse Püha Hieronymust (Sophronius Eusebius Hieronymus; surnud 30. septembril 420 pKr Petlemmas, Palestiinas). Ta oli pärit jõukast perekonnast, kes omas ka maavaldusi ning orje. Hieronymus alustas õpinguid kodus, kuid jätkas neid noorukieas Roomas, kuhu siirdus 11-aastaselt ning õppis seal grammatikat ja retoorikat kõrgelt hinnatud õpetlase Donatuse juures, Roomas ta ka ristiti. Õpingute ajal tutvus ta ka Rufinusega Aquileiast. (Lepajõe 2018)

Hieronymus oli elu jooksul seotud mitmete poleemiliste olukordadega. Näiteks ajal, kui ta viibis palverännakul Chalkise kõrbes, sattus linn kiriklike ja teoloogiliste vaidluste keskmesse apostelliku suksessiooni⁵ ja kolmainsuse temaatikaga seoses. Hieronymust süüdistati siis ketserluses, kuna ta leidis, et antud teemadega seotud probleemistiku osas lasub vastutus Rooma piiskopil ja vastuseid tuleks küsida temalt. Paavst Damasus I aga jättis sellele reageerimata, mistõttu suundus Hieronymus edasi Antiookiasse, kus jätkas ka oma tõlketöödega. Antiookias viibimise ajal tõlkis ta ladina keelde Origenese neliteist jutlust Vanast Testamendist. (Britannica 2025A) Antiookias jäi ta raskelt haigeks ning sattus hiljem Süüriasse, kus veetis 7 aastat Laodikeia piiskopi Apollinarise seltsis, kelle all õppis eksegeesi. (Lepajõe 2018)

Hieronymus oli kiindunud munklikku elustiili, elas suure osa oma elust askeetlikult, rännates palju ringi: näiteks noore mehena veetis ta kuus aastat Aquileias ja selle ümbruses elades. Oma rännakutel omandas ta kreeka ja heebrea keele ning õppis kreeka eksegeesi Nazianzi Gregoriose juures. (*Ibid.*) Hiljem naasis Hieronymus Rooma, kus oli tegev paavst Damasus I sekretärina. Roomas tõlkis ta näiteks evangeeliumeid ja kaks Origenese jutlust Saalomoni laulust. Lisaks on Hieronymuse sulest ilmunud veel kommentaare kolmele esimesele evangeeliumile, ta on tõlgendanud ka näiteks apostel Pauluse kirju. (Britannica 2025A)

⁵ Õpetus, mille kohaselt on praeguse kristliku kiriku piiskopid apostlite järglased.

Roomas elades õpetas ta kõrgklassi kuuluvaile leskedele ja noortele naistele heebreakeelseid psalme ja oli neile justkui spirituaalne teejuht. See aga ei meeldinud ei Rooma ilmikutele ega ka vaimulikkonnale, mistõttu oli ta sunnitud pärast paavst Damasus I surma Roomast lahkuma. (*Ibid.*) Elu lõpuperioodi veetis Hieronymus Petlemmas koos Toxotiuse lese Paula ja tema tütreaga Eustochiumiga ning suri pärast neid 72-aastaselt. (Lepajõe 2018)

Marju Lepajõe hinnangul oli aidanud Hieronymus kaasa ladina hagiograafia ning marioloogia⁶, samuti ka ajaloolis-kriitilise piibli filosoofia tekkele. Omakorda on huvi pakkuv asjaolu, et sellise tegevuse kaudu ühendas Hieronymus kristliku kultuuripärandi askeesi ja munklusega, mistõttu jõuti veendumusele, et mungad peavadki edaspidi olema haritud ja kloostrid teadmiste ja hariduse kandjad ning keskused. Lepajõe (2018) on ka maininud, et Hieronymuse kaudu said Lääne mungareeglite osaks Pachomiose põhimõtted ning keskaja ajalookirjanduse aluseks Eusebiose maailmakroonika.

2.2. *Vulgata* tõlkelugu ja tõlketehnikate kasutus Ilmutuse raamatus

Rooma katoliku kirik vajab umbes 4. sajandi paiku pKr ametlikku ja täielikku piiblitõlget, mis oleks kirjutatud korralikus, puhtas ladina keeles. (Võõbus 2022) See tulenes sel ajal vigaderohkete ning erinevalt tõlgitud käsikirjade paljususest, mille alusel ei olnud võimalik ühte konkreetset teksti kokku panna. Sellised ladinakeelsed Piibli käsikirjad on pärit enne 4. sajandit, mida grupina tuntakse *Vetus Latina* ühisnimetuse all. (Houghton 2023: 30)

Kreinecker (2023: 39) mainib, et Hieronymus oli samuti arvamusel, et suure hulga käsikirjade tõttu oli vaja ühte, üldkehtivat ladinakeelset piiblitõlget: „Olemas on peaaegu nii palju tõlkeid kui on käsikirju”⁷. Hieronymus alustas *Vulgata* tõlketööga u 390. aastal paavst Damasus I korraldusel. (Võõbus 2022) Siinkohal on oluline mainida, et *Vulgata* ei olnud Damasuse seisukohast mitte uus tõlge, vaid pigem vigade parandus ja revisioon, mida

⁶ Marioloogia uurib valdavalt neitsi Maarjaga seotud uskumusi ning kultust.

⁷ *Tot sunt paene quot codices.*

Hieronymus ka nende kirjavahetuses kinnitab. (Kreinecker 2023: 39) Ta oli öelnud selle peale: „Sa käsid mind vanast uut tööd tegema.”⁸ (Migne 1846: 525)

Vulgata tõlkimine kestis kuni aastani 405 ning tõlketöö käigus kasutas ta erinevate piibliraamatute jaoks erinevaid ressursse. *Septuaginta* põhjal oli ta tõlkinud Psaltri, tiitliga *Psalterium Romanum*, mida kasutati Rooma liturgias ning mida rakendatakse tänapäevani Rooma Peetri kirikus. Järgnevalt revideerides oma algset Psaltrite teksti, võttis ta aluseks kreekakeelsed tõlked Origenese teosest *Hexapla*. Parandatud versiooni Psaltritest nimetati pealkirjaga *Psalterium Gallicanum* ning kaasati ametliku tekstina ka *Vulgata* kogumikku. (Võõbus 2022) Vana Testamendi tõlkis ta aga täiesti uuesti, kasutades heebreakeelset Piiblit. (Britannica 2025B)

Uue Testamendi revideerimisel kasutas Hieronymus kreekakeelseid allikaid, et parandada *Vetus Latina* käsikirjades olevat ladina keelt. Uue Testamendi juures on ta eriti rõhku pannud evangeeliumite parandusele. Evangeeliumite juures on ta küll parandanud stiilivigu ning ka ebatäpseid tõlkeid, kuid kõige olulisem parandus on see, et ta pani need neli raamatut tänapäeval tuntud järjekorda: Matteus-Markus-Luukas-Johannes. (Kreinecker 2023: 39)

Trento kirikukogu nimetas *Vulgata* ametlikuks piiblitekstiks aastal 1546. (Britannica 2025B) *Vulgata*st järgmine versioon, *Vulgata Clementina*, tõlgiti aastal 1592 ning sai järgmiseks ametlikuks Rooma katoliku kiriku piiblik. 1979. tuli välja *Nova Vulgata*, mis seejärel kuulutati ametlikuks piiblitekstiks paavst Johannes Paulus II poolt. (*Ibid.*)

Hieronymus on ise laialdaselt kirjeldanud oma tõlketööd ning metoodikat kirjas Pammachiusele. Ta tõlgib kreeka keelt teksti mõttele keskenduvalt, mitte just alati sõna-sõnaliselt, välja arvatud siis, kui tegu on pühade käsikirjadega.⁹ (Arrowsmith 1975: 366) Ta teeb kindlat vahet rangelt sõna-sõnalt tõlkimisel ning mõttest lähtuval tõlkimisel. (Kraus 2017: 45) Tõlketehnika jaotub tema jaoks kahte eri lahtrisse, milleks on tähenduspõhine kontekst ja filoloogiline kontekst. Tähenduspõhine kontekst väljendub talle teksti

⁸ *Nouum opus facere me cogis ex ueteri.*

⁹ *Ego enim non solum fateor, sed libera voce profiteor, me in interpretatione Graecorum, absque Scripturis sanctis, ubi et verborum ordo mysterium est, non verbum e verbo, sed sensum exprimere de sensu.*

religioossest alusmõttest aru saamisel. Filoloogilise kontekstiga väljendatakse lähtekeeles esineva morfoloogia ning stiili ülekandmist sihtkeelde. (Kraus 2017: 46)

Piiblirevisioon ei olnud valmimise hetkeks ülimalt populaarne ega tuntud ning seda kuni 7. sajandini, mil mitmetes siiani säilinud raamatutes mainitakse nii *Vulgatat* kui ka Hieronymust ennast, näiteks räägib Sevilla Isidorus temast oma raamatus „*Etymologiae*”. (Kreinecker 2023: 44) 9. sajandil sai *Vulgatast* põhiline ladinakeelne kirikupiibel, kuigi selle kõrval loeti veel ka klassikalisi ladinakeelseid Piibli versioone. (*Ibid.*)

Vulgata ebapopulaarsuse ning vanade ladinakeelsete koodeksite laialdasema kasutamise tõttu on enne 6. sajandit säilinud väga vähe selle tõlketekstiga seotud käsikirju. Võis ka juhtuda, et *Vulgata* transkribeerimisel tekkis vigu ja kirjutajad ise panid juhtumisi *Vulgata* teksti teiste ladinakeelsete käsikirjadega kokku, mille tõttu originaalne *Vulgata* käsikiri ning seal kirjapandu moondus. (Metzger 1968: 76) Sellega seoses tekkis väga palju erinevaid *Vulgata* käsikirju, kui püüti taastada ühte puhast *Vulgata* versiooni: ka need sulandusid üksteisega, kuna kasutati erinevaid sel ajal saadaval olevaid käsikirju. (*Ibid.*)

Vulgata käsikirjad on traditsiooniliselt jagatud geograafiliselt gruppideks selle alusel, kust need leitud on: need on näiteks Itaalia, Hispaania, Iiri, Inglismaa ja Prantsuse grupid. (Kreinecker 2023: 45) Metzger toob välja mõned olulisemad käsikirjad, mis on tänaseks kas osaliselt või terveniisti säilinud, kuid milles on siiski ka näha teksti korrumpeerumist. Neid tähistatakse tekstikriitikas suurte tähtedega, mis on ka vahest nende esimene täht. (Metzger 1968: 76–78)

Siinkohal toon välja need *Vulgata* käsikirjad, mis sisaldavad ka *Ilmutuse raamatut*: koodeks *Amiatinus*, (A) 8. sajandist, milles on säilinud terve Uus Testament; samuti on oluline ka koodeks *Cavensis* (C) umbes 9. sajandist, mis sisaldab tervet Piiblit; koodeks *Fuldensis* (F) kirjutati 6. sajandi keskpaiku *Capuas* ning sisaldab tervet Uut Testamenti sarnanedes tekstiüübi poolest koodeks *Amitianusega*; koodeks *Sangallensis*, (Σ) kirjutatud 5. sajandi lõpus, on teadaolevalt kõige vanem *Vulgata* käsikiri, mis üldse leitud on, see oli kirjutatud

arvatavasti Itaalias ning sellest on säilinud rohkem kui pool algsest tekstist, kaasa arvatud *Ilmutuse raamat*. (Metzger 1968: 77–78)

3. Raamatu keelele iseloomulikud jooned ja partitsiipide iseloomustus

3.1. *Ilmutuse raamatu* keelele iseloomulikud jooned

Barr (2010: 640) mainib, et *Ilmutuse raamatu* keeles leidub tihti vääratusi ning vigu. Kolm suuremat põhjust, miks *Ilmutuse raamatu* keeles selliseid vigu esineb on: 1) suulise keele mõjud, 2) *Ilmutuse raamatu* autor ei vallanud kreeka keelt emakeelena, 3) algsete heebrea pühakirjade kreekakeelsete tõlgete mõju. (*Ibid.*)

Ilmutuse raamatus esinevatest tekstivigadest on näiteks välja toodud, et obliikvakäänetele nominatiivi lõppude lisamist, keskoost sõnade muutumist meessooliseks ning partitsiipide kasutust sihiliste verbide asemel. (Laurențiu 2015: 218) *Ilmutuse raamatu* tekstidele üldiselt on omistatud 232 grammatikaviga. Tegelikult on kokku vaid 45 viga, mis ei sobitu kreeka keele süntaksiga. (*Ibid.*) Sellised vead ei ole muutnud samuti *Ilmutuse raamatu* üldist grammatilist struktuuri.

Ilmutuse raamat erineb stiili ja keele poolest teistest Uue Testamendi raamatutest, kuid järgib siiski suures osas grammatikareegleid:

1. Koinee keeles on toimunud muudatused μ -verbides. Neile on antud ω pöördkonna lõpud. Näitena on välja toodud sõna ἀνίστημι, mis on muutunud ajaga vormiks ἀναστάνω ja sõna τίθειν, tuletatud sõnast τιθέναι. (Brixhe 2014: 242) Unt (1998: 114) mainib, et depoonensverbide puhul eelistatakse Uues Testamendis passiivset aoristi meediumi vormidele.
2. Tugeva aoristi lõpud ühilduvad tihti nõrga aoristi ehk sigmaatilise aoristi lõppudega ning on omavahel kooskõlas; nõrga aoristi lõpud asendavad sagedasti tugevate aoristide lõppe. (Brixhe 2014: 242)

3. Partitsiipide kasutuse kahanemine. Kui atika dialektis kasutati neid oluliselt enam, siis koinees nende tähtsus langes. (*Ibid.*) Uues Testamendis kasutatakse partitsiipi nimisõna täiendina. Unt (1998: 91) on maininud, et partitsiip väljendab põhitegevusega kaasnevaid asjaolusid ning määruslikku kõrvallauset. Selline kõrvallause on tavaliselt kas aja-, põhjus-, tingimus- või mööndlause. Partitsiip on tihti muutunud substantiiviks ning kasutatakse nimisõnana. (Unt 1998: 45)
4. Uues Testamendis esineb tüüpilisi kreekakeelseid verbe, mis esinevad raamatutes kas ainult või suuremas osas koos eesliidetega. Sellised sõnad on näiteks βαίνω (minema), millest tekivad vormid ἀναβαίνω (üles minema), προβαίνω (edasi minema) verbist γινώσκω (teadma, aru saama) tekib sõnu nagu ἐπιγινώσκω (ära tundma), διαγινώσκω (üle kuulama). (Unt 1998: 119)

Ilmutuse raamatu põhirõhk on elava narratiivi loomisel, kirjeldatakse ilmutusega kaasaskäivaid emotsioone. Sellega seoses on mainitud, et *Ilmutuse raamat* on mõeldud pigem ettelugemiseks, sest raamatu lausete ülesehitus on täis suulisele keelele omaseid tunnuseid. (Laurențiu 2015: 239) Analüüsis olevates värssides on seda samuti näha: paaris kohas on pleonasme, „üleliigseid” sõnu (näiteks 17:1, τῆς καθημένης, 18:2, λέγων). *Ilmutuse raamatus* on näha ka *hysteron-proteron* stiili, mis on lauses sündmuste loogilise ajajärjekorra ümberpööramine, näiteks värsis 3:17: Πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα (ma olen rikas ja olen rikkaks saanud). (Biguzzi 2003: 391)

Ilmutuse raamatus leiduvad „vead” ning „veidrused” võivad olla kirjutatud eesmärgipäraselt, tulenedes sellest, et piiblitekst oli mõeldud ettelugemiseks. (Laurențiu 2015: 246) *Ilmutuse raamatu* tekst sarnaneb sellel ajal kõneletud kreeka keelega, mida on näha sellest ajaperioodist leitud papüürustel. (Laurențiu 2015: 245)

3.2. Kreeka- ja ladinakeelsete partitsiipide iseloomustus ning tõlkevõimalused

Kuna vaatan töös partitsiipe, tuleb kõigepealt lahti seletada, mida partitsiip endast kujutab. Kreekakeelsete partitsiipide lähemaks iseloomustamiseks kasutan põhiliselt „The Cambridge

Grammar of Classical Greek” (2019. aasta editsioon) ning Ernest Burtoni „Syntax of the moods and tenses in New Testament Greek” (1900. aasta editsioon). Ladina keele partitsiipide iseloomustamiseks kasutan Alleni ja Greenough’ „New Latin Grammar for Schools and Colleges” (1903. aasta editsioon).

Nii kreeka- kui ka ladinakeelsel partitsiibil on sugu, kääne ja arv ning saab ühilduda mis iganes lauseliikmega. Samuti omab ta aega ning tegumoodi. (van Emde Boas &al. 2019: 606 §52.1, Allen, Greenough 1903: 309 §488) Kreeka keeles moodustub partitsiip preesensi, perfekti, futuuri ja aoristivormides. Preesensi ja perfekti aegades jagunevad partitsiibid aktiivseteks ning mediopassiivseteks, aoristis ja futuuris eristuvad aktiiv, passiiv ja meedium. (Tamm 1991: 81–86)

Ladinakeelsed partitsiibid saavad olla preesensi, perfekti ning futuuri aegades. (Allen, Greenough 1903: 309 §489) Ladinakeelsed partitsiibid jagunevad passiivseteks ning aktiivseteks, preesensi ja futuuri aegades esineb aktiivne partitsiip ja perfektis vaid passiivne partitsiip. (Allen, Greenough 1903: 310 §492–493) Ladina keelde tõlkimisel ei ole sõnasõnaline tõlge võimalik artiklite ning mõningate partitsiibivormide puudumise pärast. (Viljamaa 1998: 272) Näiteks 18:9 οἱ πορνέυσαντες, mis on aoristi partitsiip, on tõlgitud perfekti verbi ja relatiivlause konstruktsiooniga (*qui fornicati sunt*).

Olenevalt kreeka keelse partitsiibi artikli positsioonist, saab partitsiipe liigitada atributiivsesse ning predikatiivsesse positsiooni. Atributiivse positsiooni puhul võib artikkel olla kahekordne (nii partitsiip kui ka nimisõna saavad artikli), samuti saab artikkel seista kas partitsiibi ja nimisõna ees või partitsiibi ja nimisõna vahel. (van Emde Boas &al. 2019: 331 §28.11) Olulisim atributiivse positsiooni puhul on see, et partitsiip on artikliga koos. Atributiivses positsioonis olev partitsiip iseloomustab põhisõna omadusi, päritolu või eesmärki, (van Emde Boas &al. 2019: 331 § 28.12) näiteks 17:1 τῆς καθημένης. Tihti tõlgitakse kreeka keelest artikliga partitsiipi ladina keelde relatiivlausega.

Predikatiivse positsiooni puhul on partitsiip ning artikkel eraldatud ning nende vahel on põhisõna või mõni teine lauseosa. Sel juhul juhitakse tähelepanu põhisõna seisundi juurde,

käitudes justkui adverbina, näiteks 16:10 καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ **ἐσκοτωμένη** (Ja tema kuningriik **pimenes**). Ladina keeles kasutatakse partitsiipe samuti tihti ka predikatiivsetena. Ladinakeelsed predikatiivsed partitsiibid on vastavad adverbidele, modifitseerides mingit lauseosa ning väljendades aega, põhjust, verbi tegevuse laadi, eesmärki, tingimuslikkust, vastandust, jne. (Plater, White 1926: §128.3c)

Samuti võivad nii kreeka- kui ka ladinakeelsed partitsiibid olla kasutatud predikatiivsete adjektiividenä, millele lisandub juurde tihti koopula (näiteks *esse*, εἰμί) ning mida nimetatakse perifrastiliseks kasutuseks. Selline konstruktsioon väljendab tavaliselt finiitset verbivormi ning ἔχω puhul perfekti indikatiivi. (van Emde Boas &al. 2019: 634 §52.51–§52.52) Öeldistäidete puhul, mis on koos koopulatega, on need alati predikatiivses positsioonis (van Emde Boas &al. 2019: 332 §28.12) näiteks 17:4, ἦν περιβεβλημένη. Sellisest konstruktsioonist moodustuvad samuti ladina keeles perfekti süsteemi passiivi pöördelised vormid (Gildersleeve 1985: 163 §246), näiteks *factum est*.

Kreeka keeles muutub artikliga kaasnev partitsiip tihti nimisõnaks ehk ta substantiveerub: ta võib olla näiteks lause sihitis või alus. Ta on substantiveeritud siis, kui ta ei seostu lauses vormi poolest ühegi teise noomeniga. (Wallace 2009: 270) Substantiveerunud partitsiipi võib kasutada lauseosa indefiniitses tähenduses ilma artiklita ning tihti on sellisel juhul lauseosas esinev partitsiip mitmuses. (Goodwin 1879: §108.2.) näiteks Μετὰ ταῦτα ἀφικοῦνται μοι **ἀπαγγέλλοντες** ὅτι ὁ πατήρ ἀφείται (Sealt tulevad **sõnumitoojad** kuulutades). Ladina keeles võivad nii preesensi kui ka perfekti partitsiibid esineda atributiivselt, käitudes täielikult omadussõnadena või nimisõnastatuna. (Allen, Greenough 1903: 311 §494)

Toon Toivo Viljamaa (1998) artiklist „Participium coniunctum - Syntactic Definitions of the Participle in Ancient Grammars” välja näite, mis toob esile selle, kuidas artikli ning partitsiibi positsiooni muutmine lauses võib muuta lause üldist tähendust: „ὁ δειπνήσας παῖς κοιμάσθω” (Poiss, kes **on söönud**, mingu magama), või artiklist eraldatuna, „ὁ παῖς δειπνήσας κοιμάσθω” (**Olles söönud**, mingu poiss magama).

Partitsiip on mõlemas näites aoristi ajavormis, näidatakse, et poiss on juba söönud või ta teeb midagi muud pärast söömist. Viljamaa (1998: 271) toob välja, et esimeses variandis käitub partitsiip nagu omadussõna, teises variandis on partitsiip artiklist eraldatud ning on ajaliselt ühinenud lause verbiga. Partitsiip on nominatiivis, seega modifitseerib lause noomenit. Siinkohal on Viljamaa maininud, et sellist lausekonstruktsiooni saab nimetada võrdväärseks ladina *participium coniunctum* konstruktsiooniga. (*Ibid.*) *Participium coniunctum* lausekonstruktsiooni saab väljendada kui nimisõna ning partitsiibi kooslust, milles partitsiip ühildub lauseosa põhinoomeniga soos, arvus, käändes ning mida tuleks tõlkida kõrvallausega.¹⁰ (Kühner 1912: 771 §138)

Nii kreeka kui ka ladina keeles on igal ajavormi tüvel partitsiibivorm. Partitsiibi tähendus keeleti, rakendamine lauses ning ka tõlge võib siiski aga erineda. Kreekakeelne preesensi partitsiip väljendab tegevust, mis toimub põhiverbiga samal ajal, (van Emde Boas & al. 2019: 607 §52.4) näiteks 17:1 καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ λέγων (ning rääkis minuga ja **ütles**). Preesensi partitsiip iseloomustab ilma aega näitamata tegijat, kes teeb tegevust, millele lause põhiverb osutab. Sel juhul muutub partitsiip kas lihtsalt nimisõnaks või omadussõnaks. (Burton 1900: 56 §123)

Vahel on Uues Testamendis preesensi partitsiibiga väljendatud tegevust, mis järgneb põhitegevusele ning mis on lauses tüüpiliselt pärast põhiverbi. (Burton 1900: 55 §119) Näiteks Ap. 19:9 pärit lause, ἀφώρισεν τοὺς μαθητάς καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου (eraldas ka jüngrid ning **pidas** iga päev **arutlusi** Türrannose koolis.)

Ladina keeles võib preesensi partitsiip näidata näiteks tegevust, mis algas minevikus, kuid jätkub olevikus. (Allen, Greenough 1903: 309 §490) Samuti võib see viidata ka näiteks sellele, et keegi üritab midagi teha, või ka hilisemalt põhjusele ning tulevikule, kui seda kasutada koos liikumist näitava verbiga. (Allen Greenough 1903: 310 §490) Preesensi

¹⁰ „Wenn das Subjekt des Nebensatzes in irgendeinem Kasus im Hauptsatze vorkommt, so stimmt das Partizip im Genus, Kasus und Numerus mit dem dazu gehörigen Substantive überein. Diese Partizipialkonstruktion nennt man Participium coniunctum...” (Kui kõrvallause subjekt esineb igal juhul pealause, siis partitsiip ühtib soo, käände ja arvu poolest vastava nimisõnaga. Seda partitsiibi konstruktsiooni nimetatakse *participium coniunctum*’iks.)

passiivne vorm tihti asendatakse ladina keeles kas *dum* või *cum* kõrvallausega. (Allen Greenough 1903: 310 §492) Tihti on *Vulgatas* lõpetamist ja jätkamist näitavate verbide puhul kasutatud infinitiivi asemel preesensi partitsiipi, just nagu kreeka keeleski. (Plater, White 1926: §51)

Aoristi partitsiip näitab tüüpiliselt tegevust, mis toimus enne põhiverbi, näiteks 18:8 ὁ ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ **κρίνας** αὐτήν (sest võimas on Issand Jumal, **kes on mõistnud kohut** tema üle). Aoristi partitsiip ise ei näita aega, vaid pigem rõhutab seda, et tegevus on toimunud. See võib viidata kas tegevusele kui tervikule, tegevuse või olukorra algusele või tegevuse tulemusele. (Burton 1900: 62–63 §133) Aoristi partitsiipi, mis näitab tegevust, mis toimub enne põhiverbi, kasutatakse tihti atributiivselt. Sellel on tihti artikkel ning selle positsioon on määratletud samade allpool nimetatud positsiooni reeglite järgi. (Burton 1900: 63 §135) Aoristi partitsiip võib ka näidata tegevust, mis toimub samal ajal kui põhitegevus ning nagu ka enne nimetatult, näitab lauseosas toimuvat tegevust terviklikult. Seda on nimetatud kokkulangevaks aoristi partitsiibiks¹¹. (van Emde Boas &al. 2019: 608, §52.5 Burton 1900: 64 §139) Näide Ap. 10:33, σὺ τε καλῶς ἐποίησας **παράγονόμενος** (sa oled hästi teinud, et sa **tulid**).

Kreekakeelne perfekti partitsiip näitab lõpetatud tegevust. See võib viidata eelnevale tegevusele ning sellest tulenevatele seisundile ning ka seisundile, mis kestab tavaliselt põhiverbiga samal ajal. (Burton 1900: 71 §154) Näiteks 17:16 καὶ ἡξημωμένην ποιήσουσιν αὐτήν (ja teevad ta **puupaljaks**). Perfekti partitsiipi kasutatakse ka pluskvamperfektina, et näidata seisundit, mis kestis enne põhitegevust. (Burton 1900: 72 §156) Ladinakeelne perfekti partitsiip näitab põhiverbi ajaga seostuvalt samuti tegevust, mis on juba lõppenud. (Allen, Greenough 1903: 309 §489) Kuna perfekti aktiivset partitsiipi ladina keeles pole, siis on see tihti asendatud *ablativus absolutus* konstruktsiooniga või aega näitava kõrvallausega, depoonensverbide puhul on perfekti passiivne partitsiip aktiivse tähendusega. (Allen, Greenough 1903: 310–311 §493)

¹¹ Coincident aorist participle.

Kreekakeelne tuleviku partitsiip näitab tegevust, mis hakkab juhtuma pärast põhiverbi. (Burton 1900: 70 §152) näiteks 1Kr 15:37 οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις (sa ei külva seda ihu, mis peab tõusma). Ladina futuurumi partitsiipi kasutatakse sagedasti aktiivis koos koopula *esse*-ga, mida võib nimetada ka kui „*coniugatio periphrastica activi*”. Koos *esse* mineviku vormiga saab ta pluskvamperfekti konjunktiivi tähenduse. (Allen, Greenough 1903: 314 §498) Futuurumi partitsiipi kasutatavad hilisemad autorid näiteks tõenäosuse või kindlate asjaolude, eesmärgi ja otstarbe või apodosise näitamiseks. (Allen, Greenough 1903: 314–315 §499)

4. Analüüs

Analüüsis tuuakse välja nii algtekstis oleva partitsiibi kui ka tõlkes oleva vaste põhiomadused (tegumood, arv, sugu, kääne) ning vaadeldakse, kuidas need tõlkes omadustelt sarnanevad või erinevad. Keskendutakse peamiselt sellele, kuidas partitsiipe on olenevalt artikli olemasolust ning artikli positsioonist sõltuvalt tõlgitud ladina keelde. Kreekakeelsed partitsiibid on kategoriseeritud predikatiivseteks, atributiivseteks ja substantiveeritud partitsiipideks. Samuti on analüüsis välja toodud partitsiibiga seotult lauses olevaid konstruktsioone (nt *participium coniunctum*). Lisaks tuuakse kohati välja ka see, mida partitsiip (ja ka ladinakeelne vaste) võiks värsis väljendada. Analüüsi piiripunktid on:

1. Ladinakeelsed liitvormid on jäetud välja, kui need ei ole tulenenud algsetest partitsiipidest (näiteks 17:8 μέλλει ἀναβαίνειν- *ascensura est*).
2. Verbist γίγνομαι tulenevad ladinakeelsed *factum est* vormid on jäetud välja, v.a juhtudel, kui need väljenduvad kreekakeelse partitsiibi tõlkes (näiteks 18:15 οἱ πλουτήσαντες - *qui divites facti sunt*).
3. Kreekakeelsed koopulaga partitsiibid on analüüsi kaasatud (17:4 ἢν περιβεβλημένη).

4.1. 16. peatüki partitsiipide analüüs

16:1

καὶ ἤκουσα μεγάλης φωνῆς ἐκ τοῦ ναοῦ λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε καὶ ἐκχέετε τὰς ἑπτὰ φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν.

et audiui vocem magnam de templo dicentem septem angelis ite et effundite septem fialas irae Dei in terram

Ma kuulsin valju häält templist **hüüdvat** seitsmele inglile: „Minge ja valage Jumala raevu seitse kaussi välja ilmamaa peale!”

Selles salmis on üks partitsiip, λεγούσης (pr. act. gen. f. sg.), tõlgitud *Vulgatasse* kui *dicentem* (pr. act. acc. f. sg.). Kreekakeelses algtekstis on partitsiip predikatiivses positsioonis ning on artiklita. Siinse partitsiibiga väljendatakse pigem põhisõna seisundit (φωνῆς). Ladinakeelses tõlkes esineb samuti predikatiivne partitsiip, modifitseerides noomenit *vocem*.

Nii kreeka- kui ka ladinakeelse oleviku partitsiibiga väljendatakse tegevust, mis toimub lause põhiverbi tegevusega samal ajal (ma kuulsin valju häält, kes oli parajasti hüüdmas). Tajumist näitavate verbide nagu ἀκούω (kuulama) juures on sageli kas genitiiv või ka akusatiiv, mistõttu on siin tegemist genitiivi käändes partitsiibiga. (Smyth 1920: §2110) Ladina keeles võtavad tundmist ja tajumist näitavad verbid nagu *audio* endale juurde akusatiivi (Glare 1968: s.v. „audio”).

Nii kreeka- kui ka ladinakeelses tõlkes on võrdväärset tegemist *participium coniunctum* konstruktsiooniga, milles partitsiip ning lauseosa põhisubjekt (φωνῆς, *vocem*) ühilduvad soos, käändes ning arvus.

16:2

καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἔλκος κακὸν καὶ πονηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους **τοὺς ἔχοντας** τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ **τοὺς προσκυνοῦντας** τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.

*et abiit primus et effudit fialam suam in terram et factum est vulnus saevum ac pessimum in homines **qui habent** characterem bestiae et eos **qui adoraverunt** imaginem eius*

Esimene läks ning valas oma kausi välja maa peale, ning kurje ja tigeidaid paiseid lõi inimeste külge, **kellel oli** metsalise märk ja **kes kummardasid** tema kuju.

τοὺς ἔχοντας (pr. act. acc. m. pl.) on tõlgitud ladina keelde kui *qui habent* (verb on pr. act. ind. pl. 3). Kreekakeelne partitsiip on atributiivses positsioonis, kuna tema ees on artikkel ning partitsiip väljendab seetõttu põhisõna (τοὺς ἀνθρώπους) omadust. Ladina keelde on kreekakeelne partitsiip tõlgitud relatiivlausega. Relatiivlause asuv verb on aga kreekakeelse

partitsiibi ajaga sarnaselt preesensi ajavormis. Siin väljendatakse tegevust, mis juhtus põhitegevusega samal ajal.

τοὺς προσκυνοῦντας (pr. act. acc. m. pl.) on tõlgitud kui *qui adoraverunt* (verb on pf. act. ind. pl. 3). Nagu ka eelnev partitsiip, väljendab τοὺς προσκυνοῦντας lause aluse omadust ning on samuti atributiivses positsioonis (jätkab loetelu). Ladina keelde on kreekakeelne partitsiip tõlgitud relatiivlausega, kõrvallauses esinev verb on aga algsest preesensi partitsiibist erinevalt perfektis ajas. Ladina perfektis vormiga näidatakse tegevust, mis on ajas juba lõppenud.

16:3

καὶ ὁ δεύτερος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωῆς ἀπέθανεν, τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ.

et secundus effudit fialam suam in mare et factus est sanguis tamquam mortui et omnis anima vivens mortua est in mari

Teine valas oma kausi välja merre, ning see sai otsekui surnu vereks ning iga **elus** hing meres suri.

Siin värsis on nimisõna ζωῆς (gen. f. sg.) tõlgitud Vulgatasse partitsiibina *vivens* (pr. act. nom. f. sg.). Kreeka keeles on lausekonstruktsiooni (πᾶσα ψυχὴ ζωῆς) puhul tegemist hebraismiga. See on tulenenud sõnapaarist נֶפֶשׁ חַיִּים (nephesh chayyāh), mis on loomadele viidates tähenduselt kas „elavad olendid”, või inimese kohta „elav hing”. (Pitman: 2014) Algne genitiivis nimisõna on tõlgitud ladina keelde nominatiivis partitsiibiga ning on toimunud tõlkenihe. Ladinakeelset partitsiipi on siin salmis kasutatud noomeni iseloomustamiseks ehk on atributiivses kasutuses. Sõna ζωή on idioomina tuntud nii Uuest Testamendist ja *Ilmutuse raamatust* ning seda kasutatakse tihtipeale nii füüsilise kui ka spirituaalse elu kui ka surelikkuse puhul. (Grimm 1889: s.v „ζωή”)

16:5

καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὁ ὅσιος, ὅτι

ταῦτα ἔκρινας,

*et audiavi angelum aquarum **dicentem** iustus es **qui es** et qui eras sanctus quia haec iudicasti*

Ja ma kuulsin vete ingliti **hüüdvat**: „Õige oled sina, **kes oled** ja kes olid ja kes tuled, sina Püha, et sa nõnda oled kohut mõistnud,”

λέγοντος (pr. act. gen. m. sg.) on tõlgitud *Vulgatasse* kui *dicentem* (pr. act. acc. m. sg.).

Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis, kuna on artiklist eraldatud ning ka ladinakeelne partitsiip on predikatiivne. Kreekakeelne partitsiip on preesensi ajavormis, sama ka ladinakeelse partitsiibiga. Preesensiga väljendatakse mõlemas keeles tegevust, mis toimub põhiverbiga samal ajal. Siinse partitsiibiga näidatakse põhisõna (τοῦ ἀγγέλου) midagi hetkeseisus tegemas (λέγοντος). Tegemist on *participium coniunctumiga*, kus partitsiip ühildub soos, käändes ning arvus nimisõnaga.

Teine partitsiip ὁ ὢν (pr. act. nom. m. sg.) on tõlgitud relatiivlausega *qui es* (verb on pr. act. ind. sg. 2). Siin on kreekakeelne partitsiip substantiveerunud ning on lause subjekt. Mõlemas keeles väljendatakse partitsiibiga tegija olemust. Ladina keelde on see tõlgitud relatiivlausega.

16:7

καὶ ἤκουσα τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος, ναὶ, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἱ κρίσεις σου.

*et audiavi altare **dicens** etiam Domine Deus omnipotens vera et iusta iudicia tua*

Ja ma kuulsin altarit **ütlevat**: „Jah, Issand Jumal, Kõigeväeline, tõelised ja õiged on sinu kohtumõistmised!”

Partitsiip λέγοντος (pr. act. gen. n. sg.) on tõlgitud kui *dicens* (pr. act. acc. n. sg.).

Kreekakeelses algtekstis on partitsiip predikatiivses positsioonis, kuna tal ei ole juures artiklit. Siinse partitsiibiga väljendatakse põhisõna seisundit (θυσιαστηρίου). Ladinakeelses tõlkes esineb samuti predikatiivne partitsiip, modifitseerides noomenit *altare*.

Nii kreeka- kui ka ladinakeelse partitsiibi ajaga väljendatakse tegevust, mis toimub lause põhiverbi tegevusega samal ajal. Nii kreeka- kui ka ladinakeelses tõlkes on võrdväärselt tegemist *participium coniunctum* konstruktsiooniga, milles partitsiip ühildub fraasi põhisõnaga (τοῦ θυσιαστηρίου, *altare*).

16:9

καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.

et aestuaverunt homines aestu magno et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas neque egerunt paenitentiam ut darent illi gloriam

Ja suur kuumus kõrvetas inimesi ning inimesed teotasid Jumala nime, **kellel on** meelevald nende nuhtluste üle, ega parandanud meelt, et teda ülistada.

τοῦ ἔχοντος (pr. act. gen. m. sg.) on tõlgitud ladinakeelsesesse teksti kui *habentis* (pr. act. gen. m. sg.). Kreekakeelne partitsiip on atributiivses positsioonis kuna tal on artikkel ees, ladina keelde on tõlgitud algne partitsiip partitsiibina. Partitsiip on osa genitiivtäiendist ning on atributiivne. Siin viidatakse Jumala omadusele (τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας). Ladina keeles on partitsiipi kasutatud samuti konkreetsemalt Jumalale kuuluvate omaduste iseloomustamiseks ning määratlemiseks.

16:10

καὶ ὁ πέμπτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου,

et quintus effudit fialam suam super sedem bestiae et factum est regnum eius tenebrosum et conmanducaverunt linguas suas prae dolore

Ja viies ingel valas välja oma kausi metsalise aujärje peale. Ja tema kuningriik **pimenes**; ja nad närisid oma keelt valu pärast

Salmis 10 on üks partitsiip, ἐσκοτωμένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.). Partitsiibi tõlkimiseks on kasutatud omadussõna *tenebrosus* (nom. n. sg). Kreekakeelne partitsiip on perfekti ajavormis, näidatakse juba praeguses ajas lõpetatud tegevust. Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis, kuna kreekakeelne partitsiip on eemal artiklist. Ka ladinakeelne tõlkevaste on predikatiivne. Kuna kreekakeelne partitsiip on seotud verbiga ἐγένετο, on ta tõlgitud perfekti passiivse analüütilise verbivormiga (*factum est*). Ladinakeelne partitsiip on predikatiivne, kuna seostub koopulaga. Algne kreekakeelne partitsiip on naissoost, kuna ühildub ἡ βασιλεία nimisõnaga. Ladinakeelne omadussõna on neutrumis, kuna ühildub sõnaga *regnum*, mis on kesksõos.

16:14

εἰσὶν γὰρ πνεύματα δαιμονίων **ποιοῦντα** σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.

*sunt enim spiritus daemoniorum **facientes** signa et procedunt ad reges totius terrae congregare illos in proelium ad diem magnum Dei omnipotentis*

Need ongi need tunnustähti **tegevad** kurjad vaimud, kes tulevad kogu ilmamaa kuningate juurde neid koguma sõtta Kõigeväelise Jumala suureks päevaks.

Partitsiip ποιοῦντα (pr. act. nom. n. pl.) on tõlgitud kui *facientes* (pr. act. nom. m. pl.). Nii kreeka- kui ka ladinakeelses tekstis on partitsiip predikatiivses positsioonis, kuna kuulub lauses oleva koopula juurde (εἰσὶν/*sunt*), samuti ei ole kreekakeelsel partitsiibil artiklit. Kreekakeelne partitsiip on neutrumis, kuna nimisõna, millega ühildub, on kesksõost (πνεύματα). Ladinakeelne partitsiip on meessoost, kuna tõlkes esinev temaga ühilduv nimisõna on meessoost (*spiritus*). Preesensi ajavormiga, mis on nii kreekakeelses tekstis kui ka *Vulgatas*, väljendatakse tegevust, mis toimub põhitegevusega samal ajal.

16:15

Ἴδου ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ **γρηγορῶν** καὶ **τηρῶν** τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ καὶ βλέπωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ.

*ecce venio sicut fur beatus **qui vigilat et custodit** vestimenta sua ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius*

Ennæ, ma tulen kui varas! Önnis on see, **kes valvab** ning **hoiab** oma rõivaid, et ta ei käiks alasti ja et ei nähtaks tema häbi!

Kreekakeelsed partitsiibid *ὁ γρηγορῶν* ja *τηρῶν* (pr. act. nom. m. sg.) on tõlgitud ladina keelde relatiivlausega *qui vigilat et custodit* (verbid pr. act. ind. sg. 3). Siin on algsed partitsiibid substantiveerunud, kuna nad ei ühildu lauseosas nimisõnaga.

Siin võib ära märkida ühte konkreetset võrdlust värsiga 16:2, milles iseloomustati neid, kes metsalise kuju kummardasid. Siin värsis aga räägitakse nendest, kes on üllad: relatiivlausega märgitakse ära vooruslikud väärtused, mis on täiesti vastupidine eelpool mainitud värsiga, kus toodi välja spetsiifilise grupi patud.

16:16

καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἀρμαγεδών.

*et congregavit illos in locum **qui vocatur** hebraice Hermagedon*

Ja ta kogus nad kokku paika, **mida** heebrea keeles **hüütakse** Harmagedoon.

Partitsiip τὸν καλούμενον (pr. med.-pass. acc. m. sg.) on tõlgitud relatiivlausega *qui vocatur* (verb on pr. pass. ind. sg. 3). Värsis tuleneb partitsiibi „hüüdmise” tähendus καλέω passiivsest tegumolest. Ladina keeles kasutatakse *voco* verbi sama otstarbega. Kreekakeelne partitsiip on atributiivses positsioonis, kuna lauseosas iseloomustatakse eessõnafraasis olevat nimisõna (τὸν τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἁρμαγεδών – kohta, mida hüütakse Harmagedooniks). Ladinakeelne relatiivlause iseloomustab nimisõna (*locum*) ning on sarnaselt atributiivses funktsioonis.

16:17

καὶ ὁ ἔβδομος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄερα· καὶ ἐξῆλθεν φωνὴ μεγάλη ἐκ τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου **λέγουσα**, γέγονεν.

*et septimus effudit fialam suam in aerem et exivit vox magna de templo a throno **dicens** factum est*

Ja seitsmes ingel valas oma kausi välja õhku, ja suur hääл kostis taeva templist aujärjelt ning ütles: „See on sündinud!””

Partitsiip λέγουσα (pr. act. nom. f. sg.) on tõlgitud partitsiibiga *dicens* (pr. act. nom. f. sg.). Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis, tõlkes esinev partitsiip väljendub sarnaselt. Siin on jällegi tegu *participium coniunctum* lausekonstruktsiooniga, nagu 16:1 värsis.

Kokkuvõte:

16. peatükk on üles ehitatud järjestavas, loendatud formaadis: ükshaaval kirjeldatakse iga uue lõiguga inglite tegevust kausside väljaalamise näol ning mis täpsemalt nende inimestega juhtus, kellele Jumala viha peale kallati. Sellist ülesehitust arvesse võttes on kreekakeelsete partitsiipidega kirjeldatud tegelaste omadusi (16:2, 16:3, 16:5, 16:9) või tegelaste poolt tehtavat tegevust (16:14, 16:15). Partitsiibid esinevad mitmes värsis pealausete sees kõrvallausetes (16:1, 16:7, 16:17).

Kreekakeelses tekstis esineb atributiivses positsioonis partitsiipe ning neid on kokku neli. Peatükis on näha tendentsi tõlkida atributiivseid partitsiipe *Vulgatasse* relatiivlausetega, kuna ladinakeelne relatiivlause modifitseerib mingit pealausese esinevat nimisõna või pronoomenit nagu ka kreekakeelne atributiivne partitsiip. Atributiivsete partitsiipidega väljendatakse tegelaste ning kohtade omadusi (16:5 ὁ ὢν - *qui es*). Peatükis on atributiivsete partitsiipide tõlkimisele üks erand 16:9 värsis, kus artikliga partitsiip on tõlgitud partitsiibina.

Predikatiivses positsioonis (artiklist eraldatud või ilma artiklita) kreekakeelseid partitsiipe on tekstis kokku kuus. 16. peatükis on iga artiklita partitsiip tõlgitud ladinakeelse partitsiibiga. Mõlemas keeles on pandud selliste partitsiipidega rohkem rõhku tegevuse aja määramisele seoses põhiverbiga. Predikatiivses positsioonis partitsiipide puhul on kreekakeelsest tekstist ning ka *Vulgata* tõlkest näha ühte pidevat lause ülesehituse formaati, mis esineb antud

peatükis neli korda ning mida olen iseloomustanud *participium coniunctum* konstruktsiooniga.

Substantiveeritud partitsiipe esineb 16. peatükis kolm korda värssides 16:5 ning 16:15. Sellised partitsiibid on muutunud tekstis lause subjektideks ning need ei ühildu ühegi teise nimisõnaga, samuti omavad nad kõik artiklit. Ladina keeles on need tõlgitud relatiivlausetega.

Terves peatükis on näha korduvalt, et λέγω verbist tulenevad partitsiibivormid on tõlgitud partitsiipidega (16:1, 16:5, 16:7, 16:17). See on tulenevalt nende värsside pidevast sarnasest struktuurist. Korduvatest partitsiipivormidest esineb ka ἔχω vorme, mis on kord tõlgitud relatiivlausega (16:2) ning kord partitsiibiga (16:9). Partitsiipide tõlkimisega ei ole 16. peatükis tihti mõtteliselt kõrvale kaldutud, kuid on aeg-ajalt näha keelelisi kohendusi: 16:3 esinev lausekonstruktsiooni puhul on tegu hebraismiga, mis on tõlkes mugavdatud ladina keele grammatika alusel.

4.2. 17. peatüki partitsiipide analüüs

17:1

Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνῃς τῆς μεγάλης τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν,

*et venit unus de septem angelis **qui habebant** septem fialas et locutus est mecum **dicens** veni ostendam tibi damnationem meretricis magnae **quae sedet** super aquas multas*

Üks seitsmest inglist, neist, **kellel oli** seitse kaussi, tuli ning rääkis minuga ja **ütles**: „Tule, ma näitan sulle selle suure hoora karistamist, **kes istub** suurte vete ääres,”

τῶν ἐχόντων (pr. act. gen. m. pl) on *Vulgatasse* tõlgitud relatiivlausega *qui habebant* (verb on impf. ind. act. pl. 3). Kreekakeelne partitsiip on lauseosas atributiivses positsioonis.

Verbivorm muutub *Vulgatas* imperfektiks, kuna ladinakeelse imperfekti vormiga näidatakse siin värsis kehtvat omamist. *Vulgata* tõlkes iseloomustatakse samuti kõrvallausega kausside omamist. Mõlemas tekstis kitsendatakse gruppi ning pannakse rõhku numbrile seitse, millega näidatakse, et 17. peatükk on otsene järg eelneva peatüki sündmustele.

Järgnev partitsiip λέγων (pr. act. nom. m. sg.) on tõlgitud *Vulgatasse* partitsiibina *dicens* (pr. act. nom. m. sg.). Partitsiip on predikatiivses positsioonis kreekakeelses tekstis ja predikatiivne ka ladinakeelses tekstis. Preesensi partitsiibiga näidatakse siinhulgas tegevust, mis toimub põhitegevusega samal ajal (ἐλάλησεν/*locutus est*).

τῆς καθημένης (pf. med.-pass. gen. f. sg.) on tõlgitud relatiivlausega *quae sedet* (verb on pr. act. ind. sg. 3). Kreekakeelne partitsiip on artikliga seostuvalt atributiivses positsioonis. Partitsiipi kasutatakse siin ühe isiku kohta ning täpsustab noomenit (τῆς πόρνῆς τῆς μεγάλης). Kuna algne partitsiip on tuletatud depoonensverbist, on see tõlgitud ladina keelde aktiivse verbiga. Perfekti partitsiip on muutunud tõlkes preesensi verbiks.

17:2

μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς.

*cum qua fornicati sunt reges terrae et inebriati sunt **qui inhabitant** terram de vino prostitutionis eius*

„kellega on hooranud ilmamaa kuningad ning kelle hooruse veinist on joobnud need, **kes elavad** ilmamaal!”

Partitsiip οἱ κατοικοῦντες (pr. act. nom. m. pl.) on tõlgitud *Vulgatas* relatiivlausega *qui inhabitant* (verb on pr. act. ind. pl. 3). Partitsiip on substantiveerunud, kuna ei seostu siin lauses ühegi teise lauseosaga ning on muutunud lauseosa subjektiks. Siin on kasutatud substantiveeritud partitsiipi, et väljendada ühe spetsiifilise grupi tegevust, *Vulgatas* väljendatakse sarnaselt atributiivsust: veel täpsemalt piiritletakse ning osutatakse neile (*reges, qui inhabitant*), kes on hooruse veini joonud ning sellest purju jäänud.

17:3

καὶ ἀπήνεγκέν με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. Καὶ εἶδον γυναῖκα **καθημένην** ἐπὶ θηρίου κόκκινον, **γέμον[τα]** ὀνόματα βλασφημίας, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα.

*et abstulit me in desertum in spiritu et vidi mulierem **sedentem** super bestiam coccineam **plenam** nominibus blasphemiae **habentem** capita septem et cornua decem*

„Ja ta viis mu vaimus kõrbe. Ja ma nägin naist **istuvat** erepunase metsalise seljas, **kes oli täis** jumalateotuse nimesid ja **kellel oli** seitse pead ja kümme sarve.”

καθημένην (pr. med.-pass. acc. f. sg) on ladina keelde on tõlgitud partitsiibiga *sedentem* (pr. act. acc. f. sg.). Kuna καθημένην on depoonensverb, omab see aktiivset tähendust, kuigi ise on passiivne ning on samuti tõlgitud ladina keelde aktiivse partitsiibiga. Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis ning ka ladinakeelne partitsiip väljendab sarnast predikatiivsust ning millega viidatakse naise ehk lause aluse ajutisele tegevusele. Nii kreeka kui ka ladina keeles on tegemist *participium coniunctum* konstruktsiooniga.

Järgnevate partitsiipide analüüsis oleks asjakohane vaadelda tekstikriitilist väljaannet. Nestle-Aland 28 (NA28) kasutab kirjamärke [], et väljendada lauseosaid, mis ei ole tekstikriitikute meelest kuigivõrd autentsed, kuid sellisel juhul näitab tekstis antud tõlgendus siiski toimetajate eelistust. Et tekitada üks konkreetne, osaliselt lähedasem ning puhtam versioon algtekstile, on jäetud suur osa käsikirjades esinevaid erinevaid sõnavariante allmärkustesse. Erisugused sõnavormid on suuremas osas tekkinud käsikirjade rohkusest ja segunemisest.

Tekstikriitilises väljaandes on partitsiip γέμον[τα] (pr. act. acc. n. pl.) mis ladina keelde on tõlgitud omadussõnaga *plenam* (acc. f. sg.). Partitsiip on predikatiivses positsioonis. Allmärkusena on juurde lisatud kaks erinevat varianti, mis on teistest käsikirjadest leitud, γέμον (pr. act. acc. n. sg.), ning γέμον τα (pr. act. acc. n. sg), kusjuureks käituks τα siis ὀνόματα artiklina. γέμον iseloomustab selles värsis sõna θηρίου κόκκινον (acc. n. sg). Mõlemad variandid on tuvastatud hiljem, pärast koodeksi käsikirjades tehtud muudatusi. Nii ühte või teist alternatiivi ei saa kas päris õigeaks või täiesti valeks lugeda, kuna originaalset

ning moonutamata teksti, millega neid variante saaks võrrelda, ei ole: seepärast on ka kriitilisse väljaandesse toodud [τα] sulgudega sisse.

Verb γέμω (täis olema) võtab endale juurde genitiivi, kuid temaga ühtiv sõna on akusatiivis, mis on ὀνόματα (acc. n. pl.). Tekstikriitilises väljaandes on allmärkustes välja toodud ka ὄνομα (nom. sg.) ning ka ονομάτων (gen. pl.). Koos genitiivis nimisõnaga oleks see lauseosa γέμον[τα] ὀνομάτων βλασφημίας. *Vulgatas* on tõlgitud kreeakeelne γέμον[τα] omadussõnaga *plenam* (acc. f. sg.), mis võib võtta endale sihitiseks nii ablatiivi kui ka daativi vormi ning mis millega ühildub *nominibus* (abl. pl.).

ἔχων (pr. act. nom. m. sg.) on *Vulgatasse* tõlgitud kui *habentem* (pr. act. acc. f. sg.). Siinhulgas on nii kreeka- kui ka ladinakeelne partitsiip predikatiivses positsioonis, tekib aga probleem partitsiibi nimisõnaga ühildumises. Käsikirjades esinevate alternatiividena on tekstikriitilises aparaadis välja toodud vorme nagu ἔχοντα (pr. act. acc. m. sg.) ning ἔχον (pr. act. acc. n. sg.), nendest kahest leidub käsikirjades rohkem sõna ἔχον. Tekstikriitilises aparaadis välja toodud omikroniga variant ühildub grammatiliselt metsalise sõnaga (θηρίον κόκκινον).

17:4

καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς,

et mulier erat circumdata purpura et coccino et inaurata auro et lapide pretioso et margaritis habens poculum aureum in manu sua plenum abominationum et immunditia fornicationis eius

Naine **oli riietatud** purpurpunasesse ja erepunasesse ning **ehitud** kulla ja kalliskivide ja pärlitega, ta käes **oli** kuldkarikas **täis** jäledusi ja oma hooruse saasta.

ἦν περιβεβλημένη (pf. med.-pass nom. f. sg.) on koopula tõttu predikatiivses positsioonis (partitsiip + εἰμί). *Vulgatasse* on partitsiip tõlgitud pluskvamperfekti passiivi

konstruktsiooniga *erat circumdata* (plpf. pass. nom. f. sg.). Nii kreekakeelne kui ka *Vulgata* tõlkes esinev perfektivorm väljendab minevikusündmustele veel eelnevat tegevust.

κεχρυσωμένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.) on tõlgitud ladina keelde pluskvamperfekti passiivi konstruktsiooniga *erat inaurata* (plpf. pass. nom. f. sg.). See on vormiliselt täpselt samasugune, nagu ἦν περιβεβλημένη. Kreekakeelses tekstis on κεχρυσωμένη predikatiivses positsioonis ja talle vastav ladinakeelne tõlge *inaurata* sarnaselt predikatiivne.

ἔχουσα (pr. act. nom. f. sg.) on tõlgitud kui *habens* (pr. act. nom. f. sg.). Partitsiip jätkab eelnevat loetelu ning on predikatiivses positsioonis: partitsiip väljendab siin pealausele lisanduvat asjaolu. Naise kohta lisatakse veel juurde omadusi, mis temaga seotud on (ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς/*habens poculum aureum in manu sua*).

γέμον (pr. act. acc. n. sg), tõlkimisel on kasutatud omadussõna *plenum* (acc. n. sg.). Kreekakeelne sõna ühildub sõnaga ποτήριον (acc. n. sg.), ladinakeelne sõna nimisõnaga *poculum aureum* (acc. n. sg.).

17:5

καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον, Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς.

et in fronte eius nomen scriptum mysterium Babylon magna mater fornicationum et abominationum terrae

ning ta otsaette **oli kirjutatud** nimi, saladus: Suur Paabel, hoorade ja ilmamaa jäleduste ema!

γεγραμμένον (pf. med.-pass. nom. n. sg.) on tõlgitud *Vulgatas* kui *scriptum* (pf. pass. nom. n. sg.). Siin on partitsiip mõlemas tekstis predikatiivne. Eesti keeles on siia juurde kirjutatud “on” tegusõna, nii kreeka- kui ka ladina keeles tuleb see esile eelnevast värsist, kus esines koopula (ἦν/*erat*).

17:6

καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. Καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα.

et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martyrum Iesu et miratus sum cum vidissem illam admiratione magna

Ma nägin naise olevat **joobnud** pühade verest ja Jeesuse tunnistajate verest. Ma imestasin väga teda **nähes**.

μεθύουσαν (pr. act. acc. f. sg.) tõlkevaste on *ebriam* (acc. f. sg.). Partitsiipi ei ole tõlgitud partitsiibina, vaid omadussõnana. μεθύουσαν on predikatiivses positsioonis, kuna väljendatakse naise hetkeseisundit (ta on purjus). Ladinakeelne omadussõna on sarnaselt predikatiivne. Kreekakeelne partitsiip on *participium coniunctum* konstruktsioonis, milles ühildub nimisõnaga τὴν γυναῖκα. Siin on sarnane lause ülesehitus nagu 16:1 värsis.

ἰδὼν (aor. act. nom. m. sg.) on tõlgitud kui *cum vidissem* (verb on plpf. conj. act. sg. 1). Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis. Partitsiip on aoristis, mis tähendab, et tegemist on tegevusega, mis toimub enne lause põhiverbi (ἐθαύμασα). *Cum* kõrvallause ladina keeles koos pluskvamperfekti konjuktiiviga väljendab tüüpiliselt tegevust, mis eelneb või kaasneb põhiverbi tegevusele. (Allen, Greenough 1903: 353 §546)

17:7

καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος, Διὰ τί ἐθαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ σοι τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτήν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα·

et dixit mihi angelus quare miraris ego tibi dicam sacramentum mulieris et bestiae quae portat eam quae habet capita septem et decem cornua

Ingel ütles mulle: „Mispärast sa imestad? Mina ütlen sulle saladuse naise ja metsalise kohta, kes teda kannab ja kellel on seitse pead ja kümme sarve.”

τοῦ βαστάζοντος (pr. act. gen. n. sg.) on tõlgitud *Vulgatasse* kui *quae portat* (verb on pr. act. ind. sg. 3). Kreekakeelne partitiip on atributiivne, kuna tal on ees artikkel. Partitsiip on tõlgitud *Vulgatasse* relatiivlausega. Seda sama saab öelda ka τοῦ ἔχοντος (pr. act. gen. n. sg) partitiibi kohta, mis on tõlgitud kui *quae habet* (verb on pr. act. ind. sg. 3). Atributiivse partitiipiga ja relatiivlausega ladina keeles väljendatakse siin metsalise omadusi (τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα/*quae habet capita septem et decem cornua*).

17:8

τὸ θηρίον ὃ εἶδες ἦν καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει· καὶ θαυμασθήσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, **βλεπόντων** τὸ θηρίον ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστιν καὶ παρέσται.

*bestiam quam vidisti fuit et non est et ascensura est de abyssu et in interitum ibit et mirabuntur **inhabitantes** terram quorum non sunt scripta nomina in libro vitae a constitutione mundi **videntes** bestiam quia erat et non est*

„Metsaline, keda sa nägid, oli ning teda ei ole enam ning ta **tuleb üles** sügavikust ja läheb hukatusse. Ja need, **kes elavad** ilmamaal, kelle nimesid ei ole maailma rajamisest saadik kirjutatud eluraamatusse, imestavad, kui **näevad** metsalist, kes oli ja keda ei ole enam ning kes tuleb jälle.”

οἱ κατοικοῦντες (pr. act. nom. m. pl) on tõlgitud partitiibiga *inhabitantes* (pr. act. nom. m. pl.). Partitsiip on kreeka keeles substantiveerunud, kuna ei sobitu kokku mitte ühegi lauses oleva nimisõnaga ning see on tõlgitud ladina keelde sarnaselt substantiiviga. Partitsiibi kasutusega on näha ka grupi piiritlemist: tuuakse välja ning osutatakse vaid nendele spetsiifilistele isikutele, kelle nimesid ei ole eluraamatus kirjas ning just nemad imestavad, kui näevad metsalist tagasi tulemas.

βλεπόντων (pr. act. gen. m. pl.) on *Vulgatasse* tõlgitud partitiibiga *videntes* (pr. act. nom. m. pl.). Partitsiip on kreeka keeles predikatiivses positsioonis ning on tõlgitud ladina keelde

predikatiivse partitsiibiga, siin lisatakse mõlemas keeles põhiverbiga seostuvalt põhjusliku asjaolu. βλέπόντων ühildub sõnaga ὧν (gen. m. pl.), *videntes* aga ühildub sõnaga *inhabitantes* (nom m. pl.). Mõlemad partitsiibid, isegi kui nad on seotud erinevate sõnadega, viitavad siiski ühesugusele lauseosale, ehk ilmamaal elavatele.

17:9

ᾧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσὶν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν καὶ βασιλεῖς ἑπτὰ εἰσιν.

*et hic est sensus **qui habet** sapientiam septem capita septem montes sunt super quos mulier sedet et reges septem sunt*

„Siin olgu mõistust, **millel on** tarkust: need seitse pead on seitse mäge, mille peal istub naine. Ja on seitse kuningat.”

17:9 on ainult üks partitsiip: ὁ ἔχων (pr. act. nom. m. sg.) on tõlgitud relatiivlausega *qui habet* (verb on pr. ind. act. sg. 3). Kreekakeelne partitsiip on atributiivses positsioonis artikli tõttu, ladina tõlge väljendab sarnast atributiivsust. Väljendatakse mõistuse omadust (mõistus, millel on tarkus).

17:16

καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσιν τὴν πόρνην, καὶ ἡρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνήν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρὶ.

*et decem cornua quae vidisti et bestiam hii odient fornicariam et **desolatam** facient illam et nudam et carnes eius manducabunt et ipsam igni concremabunt*

„Kümme sarve, mida sa nägid, ning metsaline, need hakkavad vihkama hoora ja teevad ta **puupaljaks** ja võtavad alasti ja söövad ta liha ja põletavad ta ära tulega.”

ἡρημωμένην (pf. med.-pass. acc. f. sg.) on tõlgitud ladina keelde partitsiibina *desolatam* (pf. pass. acc. f. sg.). Partitsiip on kreekakeeles predikatiivses positsioonis, ladina partitsiip väljendab sarnaselt predikatiivsust ning märgitakse ära põhiverbile järgneva tegevuse

tagajärge (kuna nad vihkavad hoora, teevad nad ta puupaljaks). Partitsiipide perfekti ajavormidega tuleviku ajavormis lausetes (nii kreeka kui ka ladina keeles) näidatakse seisundit, mis kestab tuleviku ajas edasi.

17:18

καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλείων τῆς γῆς.

et mulier quam vidisti est civitas magna quae habet regnum super reges terrae

„Ja naine, keda sa nägid, on suur linn, **kellel on** kuningavõim ilmamaa kuningate üle.”

17. peatüki viimane partitsiip on lõigus 17:18, milles ἡ ἔχουσα (pr. act. nom. f. sg.) on tõlgitud relatiivlausega *quae habet* (pr. act. ind. sg. 3). Kreekakeelne partitsiip on atributiivses positsioonis ning *Vulgata* tõlge väljendab seda relatiivlause näol. Nii kreeka- kui ka ladinakeelset tõlget kasutatakse naise omaduste iseloomustamiseks, näidatakse, et talle on omistatud suurt võimu ilmamaa kuningate üle.

Kokkuvõte:

Võrreldes 17. peatükki 16. peatükiga, milles kirjeldati inglite tegevust ning vihakausside välja valamist suuremas osas ilma ühe üksikisiku vaatepunkti näitamata, siis siin toob *Ilmutuse raamatu* autor sisse omaenda isiku ning kirjeldab peatükis toimuvat tegevust enamjaolt enda silmade läbi, toetudes samuti inglil selgitustele. Mõlema peatüki puhul on seetõttu suur sarnasus tegelaste omaduste ning nende tegevuse näitamisel. Erinevalt 16. peatüki väga järjestikusele ülesehitusele, on 17. peatükk pigem oma ülesehituselt jutustav: värssides iseloomustatakse inglil kaudu ja Johannese dialoogi ning jutustaja vaatenurga abil tegelasi nagu hoora, metsalist ja nende kummardajaid.

Atributiivses positsioonis partitsiipe on 17. peatükis kokku kuus. Atributiivseid partitsiipe on kasutatud põhiliselt tegelaste või ka objektide omaduste iseloomustamiseks (näiteks 17:1, 17:7, 17:8, 17:9, 17:18). Jällegi on näha, et suurem osa atributiivseid partitsiipe on värssides tõlgitud relatiivlausetega.

Predikatiivses positsioonis partitsiipe on 17. peatükis kokku 13. Predikatiivseid partitsiipe on peatükis tõlgitud tihti partitsiipidega, neid on kasutatud olenevalt värsi kontekstist kas näiteks tagajärje (17:16) või põhjuslikkuse näitamiseks (17:8 βλέπόντων). Nendega väljendatakse tüüpiliselt ühilduva noomeni hetkeseisundit. Predikatiivses positsioonis partitsiipide puhul on näha *participium coniunctum* konstruktsiooni kahes värsis (17:6, 17:8 βλέπόντων).

Substantiveeritud partitsiipe on kokku peatükis kaks ning on mõlemal juhul sama sõna (17:2, 17:8 οἱ κατοικοῦντες). See on tõlgitud värsis 17:2 relatiivlausega (*qui inhabitant*) ning 17:8 värsis partitsiibiga (*inhabitantes*). Arvatavalt on tegemist tõlkija enda sisetundega, miks ta on üks kord tõlkinud sama partitsiipi relatiivlausega ning teine kord partitsiibiga. Samuti võiks arvata, et ta ei olnud soovinud pidevalt atributiivlauseid korrata. Teistest korduvatest partitsiipidest on näiteks ἔχω, κάθημαι, mida on olenevalt partitsiibi positsioonist tõlgitud kas relatiivlausega või partitsiibiga.

4.3. 18. peatüki partitsiipide analüüs

18:1

μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον **καταβαίνοντα** ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, **ἔχοντα** ἐξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ.

*et post haec vidi alium angelum **descendentem** de caelo **habentem** potestatem magnam et terra inluminata est a gloria eius*

Pärast seda nägin ma veel teist inglit, **kellel oli** suur meelevald, **tulevat** taevast **alla**, ning maailm läks valgeks tema hiilgusest.

καταβαίνοντα (pr. act. acc. m. sg.) on tõlgitud *Vulgatasse* partitsiibiga *descendentem* (pr. act. acc. m. sg.). Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis, ladinakeelne partitsiip väljendab sarnaselt predikatiivsust ning iseloomustatakse ingli olukorda. Värsis on tegemist *participium coniunctum* konstruktsiooniga.

ἔχοντα (pr. act. acc. m. sg.) on tõlgitud partitsiibiga *habentem* (pr. act. acc. m. sg.) ning on samuti predikatiivses positsioonis. Partitsiip modifitseerib jällegi lauses inglit ning sellega väljendatakse tema seisundit (suur meelevald). *Vulgatas* ei ole partitsiibi roll lauses muutunud ning kesksõna kasutusega pannakse mõlemas keeles rõhku inglile suurele meelevallale.

18:2

καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ λέγων, ἔπεσεν, ἔπεσεν βαβυλῶν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμονίων καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου [καὶ φυλακὴ παντὸς θηρίου ἀκαθάρτου] καὶ μεμνημένου, *et exclamavit in forti voce **dicens** cecidit cecidit Babylon magna et facta est habitatio daemoniorum et custodia omnis spiritus immundi et custodia omnis volucris immundae* Ta **hüüdis** võimsa häälega: „Langenud, langenud on suur Paabel ning on saanud kurjade vaimude eluasemeks ning kõigi rüvedate vaimude varjupaigaks ja kõigi rüvedate lindude varjupaigaks ning kõigi rüvedate loomade ja **vihatute** varjupaigaks!”

Kreekakeelne λέγων (pr. act. nom. m. sg.) on edasi antud partitsiibiga *dicens* (pr. act. nom. m. sg.) Siin on partitsiip predikatiivses positsioonis ning ladinakeelne partitsiip on samuti predikatiivne. Partitsiip näitab olevikus toimuvat tegevust (ta hüüdis ning samal ajal ka ütles). Kuigi võib tunduda, et tegemist on pleonasmiga (korratakse lähedase tähendusega sõna „ütles”) märgitakse piiblis sageli sõnaga λέγω järgnevat otsekõnet. Sarnane lausekonstruktsioon ilmub ka 17:1 värsis.

Osa tekstist on sulgudes (καὶ φυλακὴ παντὸς θηρίου ἀκαθάρτου), mida ei ole ladinakeelsesesse tekstikriitilisesse väljaandesse tõlgituna sisse kantud, küll on aga allmärgusena välja toodud, et variant ”*immundae + et odibilis*” on *León Palimpsest* käsikirjas, *Codex Cavensis* käsikirjas ja ka *Clementina Vulgatas*. Samuti on tekstikriitilises väljaandes on toodud välja need käsikirjad, milles see lauselõik üldsegi ei esine. Need on näiteks *Sinaiticuse* koodeksist pärit käsikirjad 046, 051, 1006, 1841.

μεμισημένου (pf. med.-pass. gen. n. sg.) on predikatiivses positsioonis ning sellega iseloomustatakse noomenit θηρίου. Perfekti partitsiibiga näidatakse seisundit, mis oli põhiverbiga kestnud samaaegselt. Kreeka perfekt näitab samuti selle spetsiifilise olukorra edasikestvust. Ladina keelde on see partitsiip jäetud tõlkimata.

18:4

καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ **λέγουσαν**, ἐξέλθατε, ὁ λαός μου, ἐξ αὐτῆς, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβητε·
*et audiavi aliam vocem de caelo **dicentem** exite de illa populus meus ut ne participes sitis delictorum eius et de plagis eius non accipiat*

Ja ma kuulsin teist häält taevast **hüüdvat**: „Tulge temast välja, mu rahvas, et te ei saaks tema pattude osaliseks ning et te ei kannaks midagi tema nuhtlustest!”

λέγουσαν (pr. act. acc. f. sg.) on tõlgitud *Vulgatas* partitsiibina *dicentem* (pr. act. acc. f. sg.). Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis ning ladinakeelne partitsiip väljendab sarnaselt predikatiivsust. Siin on nähtav jällegi *participium coniunctum* konstruktsioon.

18:8

διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἤξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμός, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ **κρίνας** αὐτήν.
*ideo in una die venient plagae eius mors et luctus et fames et igni conburetur quia fortis est Deus **qui iudicavit** illam*

„Seepärast tulevad ühel päeval talle nuhtlused: surm ja lein ja nälg, ning ta põletatakse ära tulega, sest võimas on Issand Jumal, **kes on mõistnud** kohut tema üle.”

Partitsiip ὁ κρίνας (aor. act. nom. m. sg.) on tõlgitud *Vulgatas*se relatiivlausega *qui iudicavit* (verb on pf. act. ind. sg. 3). Kreekakeelse partitsiibi artikli positsioon väljendab, et partitsiip on atributiivses positsioonis. Siin on nii kreekakeelset partitsiipi kui ka ladinakeelset relatiivlauseid kasutatud Jumala omaduste iseloomustamiseks. Aoristi ajavormis partitsiip, mis väljendab ajas varemalt toimunud tegevust, on tõlgitud relatiivlauseks oleva perfekti verbiga. See tuleneb sellest, et ladina keeles aoristi ajavormi ei eksisteeri.

18:9

καὶ κλαύσουσιν καὶ κόψονται ἐπ' αὐτήν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οἱ μετ' αὐτῆς
πορνεύσαντες καὶ **στρηνιάσαντες**, ὅταν βλέπωσιν τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς,
*et flebunt et plangent se super illam reges terrae **qui cum illa fornicati sunt et in deliciis vixerunt** cum viderint fumum incendii eius*

Tema pärast hakkavad nutma ja halisema ilmamaa kuningad, **kes** temaga **on hooranud** ja **toretse nud**, kui nad näevad tema põlemise suitsu,

οἱ πορνεύσαντες (aor. act. nom. m. pl.) on tõlgitud relatiivlausega *qui fornicati sunt* (verb on pf. pass. ind. pl. 3). Kreekakeelne partitsiip on artikli tõttu atributiivses positsioonis. Partitsiibist on tekkinud tõlke käigus analüütiline verbivorm. Nii partitsiibi kasutusest kui ka ladinakeelsest relatiivlausest tuleb välja jällegi kindel grupi piiritlemine: osutatakse vaid nendele kuningatele, kes on hooraga patustamisest osa võtnud.

οἱ στρηνιάσαντες (aor. act. nom. m. pl.) on *Vulgatas*se tõlgitud *qui in deliciis vixerunt* (verb on pf. act. ind. pl. 3). Kreekakeelne partitsiip on artikliga atributiivses positsioonis, ladinakeelne jätkab kõrvallauset (*qui fornicati sunt*). Nii algne tekst kui ka vastav ladinakeelne tõlge jätkab kuningate iseloomustusega, kirjeldatakse nende olukorda lähemalt: viidatakse nendele ülemäärasele raiskamisele ning toretsemisele.

Oluline oleks siin välja tuua ajaline aspekt, kuna mõlemad kreeka keeles esinevad partitsiibid on samas ajavormis. Aoristi partitsiibiga näidatakse lõpetatud tegevust ehk kuningate toretsemine oli toimunud minevikus. *Vulgatas* on relatiivlause esinevad verbid väljendatud perfektiga, kuna perfekti ajavorm näitab põhitegevusele eelnevat tegevust: väljendades nii kreeka kui ka ladina keeles sarnast aspekti.

18:10

ἀπὸ μακρόθεν ἔστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασιανισμοῦ αὐτῆς, **λέγοντες**, οὐαὶ οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου.

longe stantes propter timorem tormentorum eius dicentes vae vae civitas illa magna Babylon civitas illa fortis quoniam una hora venit iudicium tuum

seistes kartusest tema piina ees kaugel eemal ja **hüüdes**: „Häda, häda, suur linn, Paabel, võimas linn, sest üheainsa tunniga on tulnud su kohtumõistmine!”

ἐστηκότες (pf. act. nom. m. pl.) on tõlgitud ladina keelde partitsiibiga *stantes* (pr. act. nom. m. pl.). Siin on kreekakeelne partitsiip predikatiivses positsioonis (temaga ühilduv nimisõna on eelmises vārsis, οἱ βασιλεῖς). Algne perfekti (tähenduselt preesensi) ajavormis partitsiip on muutunud tõlkes preesensi partitsiibiks. Kreekakeelse partitsiibi juures olev määrsõna (ἀπὸ μακρόθεν-*longe*) näitab praegust seisundit tulenevalt ajas lõppenud tegevusest, ladinakeelne määrsõna tegevust, mis on alanud minevikus, kuid jätkub olevikus.

λέγοντες (pr. act. nom. m. pl.) on tõlgitud *Vulgatasse* kui *dicentes* (pr. act. nom. m. pl.). λέγοντες on predikatiivses positsioonis (samuti ühildub nimisõnaga οἱ βασιλεῖς) ning *dicentes* väljendab sarnaselt predikatiivsust. Preesensi ajavormiga antakse edasi tegevust, mis toimus põhiverbiga samal ajal.

18:15

Οἱ ἔμποροι τούτων, οἱ πλουτήσαντες ἀπ’ αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες,

mercatores horum qui divites facti sunt ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius flentes ac lugentes

Nende asjadega kauplejad, **kes on rikastunud** selle linna varal, seisavad kartusest tema piina ees kaugel eemal, **nutt**es ja **lein**ates:

οἱ πλουτήσαντες (aor. act. nom. m. pl.) on kreekakeelsest tekstist tõlgitud relatiivlausega *qui divites facti sunt* (nom. m. pl. omadussõna + pf. pass. ind. pl. 3). Kreeka keeles on tegu artikliga atributiivses positsioonis oleva partitsiibiga. οἱ πλουτήσαντες ühildub noomeniga ἔμποροι ning iseloomustab neid. Ladina keeles kasutatakse omadussõna *dives* kaupmeeste rikkuse iseloomustamiseks. Sellele on lisatud perfekti passiivi konstruktsioon, kuna algne

kreekakeelne partitsiip on aoristi ajavormis. Ladina keeles määratletakse perfektiga lõpetatud tegevust, mis on tähenduselt võrdväärne kreeka keele aoristi ajavormiga.

Partitsiibid κλαίοντες ja πενθοῦντες (pr. act. nom. m. pl.) on *Vulgatas* tõlgitud vastavalt *flentes* ja *lugentes* (pr. act. nom. m. pl.). Kreekakeelsed partitsiibid on predikatiivses positsioonis. Nii kreekakeelsete kui ka ladinakeelsete partitsiipidega väljendatakse kaupmeeste käitumist sellel hetkel, kui nad Baabülioni hukkumist pealt nägid ning sellepärast hirmunud olid.

18:16

λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη [ἐν] χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίτῃ,
et dicentes vae vae civitas illa magna quae amicta erat byssino et purpura et cocco et deaurata erat auro et lapide pretioso et margaritis,
„Häda, häda, suur linn, **riietatud** peenlinasesse ja purpurisse ja erepunasesse ning **ehitud** kulla ja kalliskivide ja pärlitega, sest üheainsa tunniga on ära rüüstatud nii suur rikkus!”

Partitsiip λέγοντες (pr. act. nom. m. pl.) on tõlgitud *Vulgatas*se partitsiibiga *dicentes* (pr. act. nom. m. pl.). Siin on kreekakeelne partitsiip predikatiivses positsioonis ning ladinakeelne partitsiip on sarnaselt predikatiivne. Partitsiip käib kokku eelnevas värsis oleva noomeniga (οἱ ἔμποροι/*mercatores*). Jätkatakse eelmist värssi, milles kirjeldatakse kaupmeeste eelpool esinevat tegevust (seisavad hirmu pärast eemal ja nutavad Baabülioni hävituse üle).

ἡ περιβεβλημένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.) on tõlgitud relatiivlausega *quae amicta erat* (verb on plpf. pass. ind. sg. 3). Kreekakeelne partitsiip on atributiivses positsioonis. Perfekti ajavorm iseloomustab ajas lõppenud tegevusest tulenevat seisundit. Nii partitsiibiga kui ka relatiivlausega iseloomustatakse linna, või ka hoora, Baabülioni omadust. Siit on näha viidet värsile 17:4, kus samuti kirjeldati hoora uhkeid rõivaid. Ehk siinses värsis rõhutatakse, et suure hoora hiilgeaeg on möödas.

κεχρυσωμένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.) on tõlgitud kui *quae deaurata erat*, (verb on plpf. pass. ind. sg. 3). Kreeka keeles on partitsiip atributiivses positsioonis, ladina keeles olev relatiivlause väljendab sarnaselt atributiivsust. Siin on sõna ἐν sulgudes, tekstikriitilises väljaandes on näidatud sellega ära, et mõnedes käsikirjades on see kas meelega või kogemata välja jäetud. Nii kreeka keeles esineva perfekti verbiga kui ka ladinakeelse relatiivlause pluskvamperfekti verbiga osutatakse minevikus lõpetatud tegevusele, ainult kreekakeelse perfekti pöördega käib kaasas omasugune nüanss: minevikus juhtunud tegevusest tulenevad tagajärjed kehtivad ka oleviku olukorras.

18:17

ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἡρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. Καὶ πᾶς κυβερνήτης καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τόπον πλέων καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν
*quoniam una hora destitutae sunt tantae divitiae et omnis gubernator et omnis **qui** in locum **navigat** et nautae et qui maria operantur longe steterunt*
 Kõik tüürimehed ja laevnikud ja kõik meremehed ja kõik, **kes merel sõidavad**, seisis kaugel eemal

18:17 leidub üks partitsiip, ὁ πλέων (pr. act. nom. m. sg.), mille vaste *Vulgatas* on *qui navigat*, (verb on pr. act. ind. sg. 3) ning mis on tõlgitud relatiivlausega. πλέων on kreekakeelses algtekstis substantiveeritud. Siin viidatakse üldistavalt grupi kohta (nendele, kes olid merel).

18:18

καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ;
*et clamaverunt **videntes** locum incendii eius **dicentes** quae similis civitati huic magnae*
 ja **kisendasid**, kui nad **nägid** ta põlemise suitsu: „Kes on selle suure linna sarnane?”

Partitsiip βλέποντες (pr. act. nom. m. pl.) on *Vulgatasse* tõlgitud samuti partitsiibiga *videntes* (pr. act. nom. m. pl.). Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis ning ka ladinakeelne partitsiip on predikatiivne ning viidatakse meremeeste põhitegevusele.

Partitsiip λέγοντες (pr. act. nom. m. pl.) mis on tõlgitud partitsiibina *dicentes* (pr. act. nom. pl.) on samuti predikatiivses positsioonis ning nii lähte- kui ka sihtkeeles väljendab partitsiip verbi tegevusega kaasnevat teist tegevust (nad kisendasid samal ajal kui nad nägid).

18:19

καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ ἔκραζον **κλαίοντες** καὶ **πενθοῦντες**, **λέγοντες**, οὐαὶ οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ἣ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἡρημώθη.

et miserunt pulverem super capita sua et clamaverunt flentes et lugentes dicentes vae vae civitas illa magna in qua divites facti sunt omnes qui habent naves in mari de pretiis eius quoniam una hora desolata est

Nad puistasid põrmu oma pea peale ning **kisendasid nuttes** ja **leinates**: „*Häda, häda, suur linn, kus on rikastunud kõik, kellel oli laevu merel - üheainsa tunniga on ta rüüstatud!*”

κλαίοντες, (pr. act. nom. m. pl.) ning πενθοῦντες, (pr. act. nom. m. pl.) on tõlgitud *Vulgatasse* partitsiipidega *flentes* (pr. act. nom. m. pl.) ja *lugentes* (pr. act. nom. m. pl.). Algsed kreekakeelsed partitsiibid on predikatiivses positsioonis ning ladinakeelsed tõlkevariandid on samuti predikatiivsed. Siin on preesensi ajavormis partitsiipidega näidatud, et partitsiipide tegevus toimub samal ajal kui põhitegevus (ἔκραζον).

λέγοντες (pr. act. nom. m. pl.) on värsis tõlgitud partitsiibiga *dicentes* (pr. act. nom. m. pl.). Siin on tegu predikatiivses positsioonis oleva partitsiibiga (ladinakeelne partitsiip on samuti predikatiivne) ning jätkab eelnevat loetelu. Nii 18. kui ka 19. värsis olevad partitsiibid ühilduvad 17. värsis olevate tegelastega.

οἱ ἔχοντες (pr. act. nom. m. pl.) on tõlgitud ladina keelde relatiivlausega *qui habent* (verb on pr. act. ind. pl. 3) Siin on tegemist substantiveeritud partitsiibiga, kuna ei ühildu lauses ühegi teise nimisõnaga.

18:21

καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλινον μέγαν καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὕρεθῇ ἔτι.

*et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum et misit in mare **dicens** hoc impetu mittetur Babylon magna illa civitas et ultra iam non invenietur*

Ja üks võimas ingel tõstis kivi otsekui suure veskikivi ning viskas selle merre, **hüüdes**: „Nõnda visatakse suur linn Paabel äkitselt ära ning teda ei leita enam!”

λέγων (pr. act. nom. m. sg.) on tõlgitud partitsiibiga *dicens* (pr. act. nom. m. sg.). Kreekakeelne partitsiip on predikatiivses positsioonis, ladinakeelne partitsiip on sarnaselt predikatiivne. Nii algtekstis kui ka tõlkes on partitsiip mõlemas tekstis olevikus, viidatakse tegevusele, mis toimub põhitegusõnaga samal hetkel (ἔβαλεν).

18:24

καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὗρέθη καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

*et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est et omnium **qui interfecti sunt** in terra* ning sinust on leitud prohvetite ja pühade verd ja kõikide verd, **kes on tapetud** ilmamaal.”

τῶν ἐσφαγμένων (pf. med.-pass. gen. m. pl.) on *Vulgatas* tõlgitud relatiivlausega *qui interfecti sunt* (verb on pf. pass. ind. pl. 3). Kreekakeelne partitsiip on substantiveerunud ning iseloomustatakse prohvetite surnud olekut. Algtekstis ja ka tõlkes on sarnaselt tegu perfekti ajavormiga: näidatakse tegevust, mis on ajas lõppenud. Suure linna vägevus ei tulnud hinnata ning selle ohvriks olid toodud kristlased.

Kokkuvõte:

18. peatükis on suur osa tegevusest nende inimeste ümber, kes 17. peatükis välja toodud naise pillavusest osa võtsid ning sellest omakasu said. Kuna 18. peatükiks on suur hoor hukkunud, siis nüüd iseloomustatakse neid tagajärgi, mis pärast tema surma aset leidsid. Kui 17. peatükis kirjeldas *Ilmutuse raamatu* autor suuresti seda, mida ta nägi ning sellega seoses kirjeldas ka enda tundeid, on 18. peatükis tema "mina" jällegi tagaplaanile tõstetud: nüüd ta vaid neutraalselt kirjeldab olukorda nagu 16. peatükiski, mistõttu on need peatükid ülesehituselt sarnased.

Atributiivseid partitsiipe on 18. peatükis kokku kuus. Neid on tõlgitud sihtkeelde suures osas relatiivlauseetega. Siinjuhul iseloomustatakse nii partitsiipide kui ka relatiivlauseetega põhisõnade omadusi (näiteks 18:24 τῶν ἐσφαγμένων). 18. peatükis ei ole näha, et artikliga partitsiipe on tõlgitud mingil muul viisil kui relatiivlausega. Värsis 18:15 on relatiivlausele juurde tulnud perfekti passiivi vorm.

Predikatiivses positsioonis partitsiipe on 18. peatükis kokku 16. Neid on siin peatükis tõlgitud pidevalt partitsiipidena, erandeid ei leidu. Sellised partitsiibid väljendavad suures osas järgnevalt kuningate/kaupmeeste/meremeeste tundeid ning hetkeseisundeid (18:9-18:19).

Substantiveeritud partitsiipe on 18. peatükis kolm ning need värssides 18:17, 18:19 ja 18:24. Ladina keelde on neid alati tõlgitud relatiivlauseetega, mis näitavad atributiivsust.

Kõiki kolme peatükki kokku võttes saame teada, et 16. peatükis kirjeldatakse järjestikuselt toimuvaid sündmusi (kausside väljavalamine) ning 17. peatükis läbi dialoogi jutustatakse tegelaste olemustest. 18. peatükk on võtnud struktuuri mõttes midagi mõlemast eelnevast peatükist: sellest on ositi leida 16. peatüki struktuuri, kus üksteise haaval kirjeldatakse halatsejate tegevust. Samuti korratakse ka 17. peatükis olevaid iseloomustusi (17:4 värsis ilmunud partitsiibid περιβεβλημένη ja κεχρυσωμένη on ilmunud ka värsis 18:16) ning inglite dialoogi.

Analüüsi üldkokkuvõte:

16. peatükis oli kokku 13 partitsiipi, millest kuus kreekakeelset partitsiipi olid artikliga ning seitse olid artiklita. Kolm kreekakeelset partitsiipi olid substantiveeritud. 16. peatükis on üks juhtum, kus oli nimisõna tõlgitud Vulgatasse partitsiibina (16:3). 16:10 värsis on tõlgitud partitsiip perfekti passiivi analüütilise vormiga ning omadussõnaga.

17. peatükis on kokku 21 partitsiipi, millest kaheksa on artikliga ning 13 on artiklita. Artiklita partitsiipidest kaks on koopulaga, 17:4 värsis. Kreekakeelsetest artikliga partitsiipidest kaks on substantiivid ning vaid üks nendest on ka ladina keelde üle toodud substantiivina (17:8). Sarnaselt 16. peatükile on artikliga partitsiipe tõlgitud relatiivlausetega ning predikatiivseid partitsiipe partitsiipidena. On kolm juhust, kus partitsiip on tõlgitud omadussõnaga (17:3, 17:4, 17:6).

18. peatükis on kokku 25 partitsiipi, millest kaheksa on artikliga ning 17 on predikatiivsed. Artikliga partitsiipidest on kolm substantiveerunud, tõlgitud relatiivlausetega. Nagu 16. ning 17. peatükkides on artikliga partitsiipe tõlgitud relatiivlausetega ning artiklita partitsiipe partitsiipidena. 18. peatükis leidub tõlkimisel paar erandit tüüpilistele varem nähtud tõkelahendustele: 18:15 on tõlgitud partitsiip koos perfekti passiivi vormiga ning 18:2 ei ole partitsiipi ladina keelde tõlgitud.

Kõigis kolmes peatükis on korduvad partitsiibid ἔχω ja λέγω verbidest. ἔχω on tõlgitud kohati nii relatiivlausevormiga kui ka partitsiibiga. λέγω partitsiibid on alati tõlgitud aga partitsiibiga. See tuleneb sarnastest lausekonstruktsioonidest (juhatatakse sisse järgnev otsekõne), samuti on ladina keeles olemas ka sõnale λέγω väga täpne tõlge (*dico*). Partitsiipide tõlkimine läbi kõigi kolme peatüki järgib sarnaseid reegleid ning tõlkimisel on tekkinud üksikuid erandeid.

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö põhineb *Ilmutuse raamatu* peatükkidel 16–18. Töö eesmärk oli uurida, kuidas religioossetes tekstides esinevat kreeka keelt on tõlgitud ladina keelde. Siinkohal oli valitud lähemaks uurimiseks peatükid 16–18 sellel põhjusel, et need on üksteisele järgnevad ning on teemalt sarnased. Töös oli antud ülevaade *Ilmutuse raamatu* taustast ja keelekasutusest ning *Vulgata* tõlkeloost ja autorist, *Ilmutuse raamatu* võimalikust autorist ja kirjutamise ajaperioodist, samuti selgitati apokalüptilise žanri olemust. Töös kasutati tekstikriitilisi väljaandeid „Nestle-Aland 28 (NA28)” ning „The Stuttgart Vulgate / Weber-Gryson Vulgate (Biblia Sacra iuxta vulgatum versionem) Editio Quinta 2007”.

Bakalaureusetöös oli antud ülevaade nii kreeka- kui ka ladinakeelsete partitsiipide kasutamisest ning kuidas kreekakeelse artikli positsioon seoses partitsiibiga võib muuta lause tõlgendust. Sellest lähtudes oli kasutatud kvalitatiivset-võrdlevat uurimismeetodit, eesmärgiga võrrelda mõlemas tekstis mainitud grammatiliste vormide ülesehitust. Analüüsis oli välja toodud kreekakeelsete partitsiipide positsioonid, neile võrdväärset ladinakeelset tõlkevariandid, on välja toodud ka substantiveeritud partitsiibid. Analüüsi oli kaasatud ka partitsiipide omadused ning kuidas need on ladina keelde üle toodud.

Seoses *Ilmutuse raamatus* olevate partitsiipide tõlkimisega sain teada, et *Vulgata* autor oli järginud tõlkimise juures väga täpselt kindlaid keelelisi pidepunkte. *Vulgata* autor oli tõlkinud värsse päris sõna-sõnaliselt ning oli mitmel korras ladina keelde üle toonud ka kreeka keelest pärit laensõnu (17:8 ἀβύσσου – *abyssos*, 16:9 βλασφημέω – *blasphemia*, näiteks 16:1, 17:1, 17:7, 18:1 ἄγγελος – *angelus*). Analüüsi käigus selgus, et kreekakeelsed partitsiibid jagunesid artikli positsiooni alusel atributiivseteks ja predikatiivseteks partitsiipideks. Kõigis kolmes peatükis kokku on 59 partitsiipi, millest 16 kreekakeelset partitsiipi on atributiivses positsioonis, 35 on predikatiivses positsioonis ning kaheksa on substantiveeritud.

Atributiivseid partitsiipe (koos artikliga) oli tihti tõlgitud ladina keelde kõrvallausevormiga (näiteks 16:16 τὸν καλούμενον-- *qui vocatur*), kuigi analüüsis esineb erandeid, kus artikliga

partitsiip on tõlgitud partitsiibiga (16:9 τοῦ ἔχοντος – *habentis*). Atributiivseid partitsiipe on kasutatud igas peatükis põhiliselt kas tegelaste või objektide iseloomustamiseks. Ladinakeelsed tõlked (kas relatiivlaused või partitsiibid) on sarnaselt atributiivsed, mõtteliselt ei ole tõlkija tõlkega algtekstist kaugemale läinud. Harvemal juhul on partitsiip ilma mingi lauses oleva nimisõnaga ühildumata muutunud lauses substantiiviks (substantiveeritud partitsiip omavad tüüpiliselt tekstis artiklit). Sellised partitsiibid on terves tekstis olnud pidevalt artikliga.

Predikatiivses positsioonis partitsiipe (kas artiklist eraldatud või ilma artiklita) oli tõlgitud *Vulgatasse* pidevalt partitsiipidega (näiteks 18:10 ἐστηκότες – *stantes*). Selliseid partitsiipe on kasutatud näiteks põhisõna seisundi väljendamiseks. Ladinakeelsete partitsiipidega, mis on predikatiivsed, väljendatakse adverbide sarnaselt kas põhitegevuse aega, tagajärge, eesmärki või ka näiteks põhjuslikkust.

Substantiveeritud partitsiipide puhul esineb alati artikkel ning neid on alatiselt tõlgitud atributiivsust väljendavate relatiivlausega peale ühe erandi, kus ladinakeelne tõlkevaste on samuti substantiiv värsis 17:8 (οἱ κατοικοῦντες – *inhabitantes*).

Kokkuvõtlikult võib järeldada, et kreekakeelse artikli positsioon seoses partitsiibiga on mõjutanud ladinakeelse teksti tõlget ning on partitsiipide tõlkimisel põhiliseks teguriks: analüüsi käigus selgus, et atributiivseid partitsiipe oli tõlgitud tihti relatiivlausetega, predikatiivseid partitsiipidega. Substantiveeritud partitsiipe on tõlgitud relatiivlausetega. *Vulgata* tõlkija on üritanud tõlkida täpselt, kuid mitte jäigalt, et sihtkeelne tekst ei kaotaks sõnalt-sõnalt tõlkimisega sujuvust ja et teksti sisu ning mõte ei läheks tõlkes kaduma.

Kasutatud kirjandus

1. Trükised

Aland, Kurt, Nestle, Eberhard (2012). *Nestle–Aland Novum Testamentum Graece – The New Testament in Greek*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

Barclay, William (1976). *The Revelation of John, Volume 1*. (The Daily Study Bible Series – Rev.ed.) Philadelphia: The Westminster Press.

Barr, David (2003). ‘The Story John Told: Reading Revelation for Its Plot.’ – Barr, D. (ed.), *Reading the Book of Revelation: A Resource for Students*. (Resources for Biblical Study) United States of America: Society of Biblical Literature, 11–23.

Brixhe, Claude (2014). ‘Linguistic Diversity in Asia Minor during the Empire: Koine and Non-Greek Languages.’ – Bakker, J. E. (ed.), *A Companion to the Ancient Greek Language*. (Blackwell Companions to the Ancient World). West Sussex, UK: Wiley–Blackwell, 228–252.

Friesen, J. Steven (2003). ‘The Beast from the Land: Revelation 13:11 and Social Setting.’ – Barr, D. (ed.), *Reading the Book of Revelation: A Resource for Students*. (Resources for Biblical Study) United States of America: Society of Biblical Literature, 49–64.

Gildersleeve, L. Basil, Lodge, Gonzalez (1985). *Gildersleeve’s Latin Grammar*. New York: Macmillan & Co. Ltd.

Houghton, A. G. Hugh (2023). ‘Introduction: Terminology.’ – Houghton, H. A. G. (ed.), *The Oxford Handbook of the Latin Bible*. New York: Oxford University Press, 29–32.

Kreinecker, M. Christina (2023). ‘Jerome and the Vulgate Gospels.’ – Houghton, H. A. G. (ed.), *The Oxford Handbook of the Latin Bible*. New York: Oxford University Press, 37–48.

Laurențiu, F. Moț (2015). *Morphological and Syntactical Irregularities in the Book of Revelation: A Greek Hypothesis*. (Linguistic Biblical Studies) – Porter, E. S. (ed.), Leiden, The Netherlands: Koninklijke Brill.

Lepajõe, Marju (2000). *Kreeka-Eesti Uue Testamendi õppesõnastik*. Tartu: Akadeemiline Teoloogia Selts.

Metzger, Bruce (1968). *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption, and Restoration*. Oxford: Clarendon Press.

Morris, Leon (1969). *Revelation*. (Tyndale New Testament Commentaries) Leicester, United Kingdom: Inner-Varsity Press.

Tamm, Epp (1991). *Vanakreeka keele õpetus. I, Hääliku- ja vormiõpetus*. Tartu: Tartu Ülikool.

Thompson, L. Leonard (2003). 'Ordinary Lives: John and His First Readers.' – Barr, D. (ed.), *Reading the Book of Revelation: A Resource for Students*. (Resources for Biblical Study) United States of America: Society of Biblical Literature, 25–47.

Unt, Jaan (1998). *Uue Testamendi kreeka keel algajaile*. Tallinn: EELK Usuteaduse Instituut Kristlik Kirjandusselts „Logos”.

Van Emde Boas, Evert, Rijksbaron, Albert, Huitink, Luuk, de Bakker, Mathieu (2019). *The Cambridge Grammar of Classical Greek*. UK, Cambridge: Cambridge University Press.

Weber, Robert, Gryson, Roger (2007). *The Stuttgart Vulgate/ Weber-Gryson Vulgate (Biblia Sacra iuxta vulgatam versionem) Editio Quinta 2007*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

2. Internetiallikad

Arrowsmith, William (1975). 'Jerome on Translation: A Breviary' – *Arion: A Journal of Humanities and the Classics*, vol. 2, no. 3. 358–367. Vaadatud 24.09.2025

<https://www.jstor.org/stable/20163384?seq=1>

Barr, L. David (2010). 'The Apocalypse of John' – Aune, E. D. (ed.), *The Blackwell Companion to the New Testament* (Blackwell Companions to Religion). West Sussex, UK: Wiley-Blackwell. 632–651. Vaadatud 21.10.2025

<https://www.obinfont.ro/docs/nt/ntres/nt-black-companion.pdf>

Biguzzi, Giancarlo (2003). 'A Figurative and Narrative Language Grammar of Revelation.' – *Novum Testamentum*, vol. 45, no. 4. 382–402. Vaadatud 23.09.2025

<https://www.jstor.org/stable/1561106?seq=10>

Burton, Ernest (1900). *Syntax of the Moods and Tenses in New Testament Greek*. Chicago, Illinois: The University of Chicago Press. Vaadatud 16.10.2025

https://biblicalelearning.org/New_Testament_Greek/Text/Burton-Moods-Tenses.pdf

Encyclopedia Britannica (A) (10.05.2025). 'Saint Justin Martyr' – *Encyclopedia Britannica*. Vaadatud 24.04.2025 <https://www.britannica.com/biography/Saint-Justin-Martyr#ref7477>

Encyclopedia Britannica (B) (04.04.2025). 'Vulgate.' – *Encyclopedia Britannica*. Vaadatud 24.04.2025

<https://www.britannica.com/topic/Vulgate>

Glare, W. G. Peter (1968). 'Audīo.' – *Oxford Latin Dictionary*. United Kingdom: Oxford University Press. 208–209. Vaadatud 19.05.2026

<https://archive.org/details/aa.-vv.-oxford-latin-dictionary-1968/page/208/mode/2up>

Goodwin, W. William (1879). *Syntax of the moods and tenses of the Greek Verb*. Boston: Ginn and Heath. Vaadatud 18.10.2025

<https://archive.org/details/syntaxofmoodsten00gooduoft/page/228/mode/2up>

Greenough, B. James, Allen, H. Joseph (1903). *New Latin Grammar for Schools and Colleges, founded on comparative grammar*. Boston, London: Ginn & Company. Vaadatud 18.10.2025.

<https://archive.org/details/allengreenoughsn00alleiala/mode/2up>

Grimm, L. W. Carl (1889). ‘ζωή’ – *A Greek-English lexicon of the New Testament, being Grimm's Wilke's Clavis Novi Testamenti*. – Thayer, J. H (ed.). New York: American Book Company. 273. Vaadatud 23.05.2026.

<https://archive.org/details/greekenglishlexi00grimuft/page/272/mode/2up>

Holy Bible, New International Version (1973, 1978, 1984, 2011). – BibleGateway. Biblica, Inc. Vaadatud 28.05.2026

<https://www.biblegateway.com/>

Kraus, Matthew (03.04.2017). ‘Jewish, Christian, and Classical Exegetical Traditions in Jerome’s Translation of the Book of Exodus: Translation Technique and the Vulgate.’ (Vigiliae Christianae Supplements, Vol.141) Leiden, Netherlands: Koninklijke Brill NV. Vaadatud 24.09.2025

https://books.google.ee/books?id=06-8DgAAQBAJ&pg=PA43&hl=et&source=gbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false

Kühner, Raphael (1912). *Ausführliche Grammatik der lateinischen Sprache*. Hannover: Hahn. Vaadatud 18.02.2026

<https://archive.org/details/kuhner-ausfuhrliche-grammatik-der-lateinischen-sprache-1912-14-vol-1-2/K%C3%BChner%2C%20Ausf%C3%BChrliche%20Grammatik%20der%20lateinischen%20Sprache%20%281912-14%29%20-%20Band%20%2C%20Teil%201/page/765/mode/2up>

Lepajõe, Marju (21.10. 2018). 'Hieronymus ehk kuidas saadakse tõlkijate kaitsepühakuks' – *Tõlkija hääl VI*. Vaadatud 24.09.2025

<https://kultuur.err.ee/870650/marju-lepajoe-hieronymus-ehk-kuidas-saadakse-tolkijate-kaitsep-uhakuks>

McGiffert, Arthur (1890). 'Eusebius, Ecclesiastical History.' (Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series, Vol. 1.) – Schaff, P.; Wace, H. (ed.), Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co. Vaadatud 26.09.2025

<https://topostext.org/work/732#3.17.1>

Migne, P. Jacques (1846). 'Sancti Eusebii Hieronymi,... Opera omnia, post monachorum ordinis S. Benedicti e congregatione S. Mauri, sed potissimum Joannis Martianaui hujus Vallarsii et Maffaei,... Editio Parisiorum novissima... accurante et ad ultimum recognoscente J.-P. Migne,...' (Patrologiae Cursus Completus, Patrologia Latina, 22–30.) – Scipione, M.; Martianay, J.; Vallarsi, Domenico. (ed), Paris: Vraye. Vaadatud 19.05.2026

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5493955f/f4.item>

Piibel. Vana ja Uus Testament (1997). – Piibel.net (2005–2022). Tallinn: Eesti Piibliselts. Vaadatud 28.05.2026

<https://piibel.net/index.html>

Pitman, David (08.04.2014). 'Nephesh chayyāh.' – *Creation.com*. Vaadatud 27.05.2026

<https://creation.com/en/articles/nephesh-chayyah>

Plater, E. William, White, J. Henry. (1926). *A Grammar of the Vulgate, Being An Introduction to the Study of the Latinity of The Vulgate Bible*. Oxford: Clarendon Press. Vaadatud 17.10.2025

<https://archive.org/details/AGrammarOfTheVulgateByPlaterAndWhite/mode/2up>

Revelation. – Bible Hub (2026). Vaadatud 30.04.2026

<https://biblehub.com/text/vmenus/revelation.htm>

Rico, Christophe (2010). 'New Testament Greek.' – Aune, E. D. (ed.), *The Blackwell Companion to the New Testament* (Blackwell Companions to Religion). West Sussex, UK: Wiley-Blackwell, 61–76. Vaadatud 19.06.2025

<https://www.obinonet.ro/docs/nt/ntres/nt-black-companion.pdf>

Smyth, Herbert Weir (1920). *A Greek Grammar for Colleges*. – New York: American Book Company, 1920. Vaadatud 23.09.2025

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0007%3Apart%3D4%3Achapter%3D46>

Viljamaa, Toivo (1998). 'Participium coniunctum – Syntactic definitions of the Participle in Ancient Grammars.' – Haaparanta, L. (ed.), *Arctos. Acta Philologica Fennica vol. XXXII*. Finland: Philosophical Society of Finland, Vol 32, 265–276. Vaadatud 3.01.2026

https://www.academia.edu/29103091/Participium_coniunctum_syntactic_definitions_of_the_participle_in_ancient_grammars

Võõbus, Arthur (13.05.2022). 'Vana Testamendi tekstikriitika, 2.' – *Kirik & Teoloogia*. Vaadatud 26.09.2025

<https://kjt.ee/2022/05/vana-testamendi-tekstikriitika-2/>

Wallace, B. Daniel (2000). *The Basics of New Testament Syntax*. Vaadatud 25.09.2025

<https://www.obinonet.ro/docs/gk/resgk/wallace-basic-nt-greek.pdf>

Summary

The title of this Bachelor's thesis is „*The comparison of the usage of participles and text analysis between Greek and Latin New Testament, based on chapters 16–18 from the Book of Revelation*“. The original idea for this thesis came from a personal interest of wanting to understand the original writings further through analyzing verbiage and syntax within the verses. I chose to analyze participles, as they are an incredibly important part of the language of Ancient Greek; in this case, learning how participles function and are used within the narrative of the *Book of Revelation* would prove to be rather important to comprehending the structure of the writings as a whole.

I chose to analyze chapters from the *Book of Revelation*, as the book stood out to me from the rest of the New Testament for its mysterious nature and symbolism. Here, I had chosen chapters 16 to 18 as they were in succession to one another, describing one particular plotline within the book. I decided to compare the usage of participles to the *Vulgate* translation, as it is one of the oldest complete and official Latin Bibles. In order to compare the Ancient Greek writing and the *Vulgate*, the critical text editions „*Nestle-Aland 28 (NA28)*“ and „*The Stuttgart Vulgate / Weber-Gryson Vulgate (Biblia Sacra iuxta vulgatam versionem) Editio Quinta 200*“ were used.

In my dissertation, I gave an overview of the background and language of the *Book of Revelation*, the writing history of the *Vulgate*, and I also introduced some more modern translation techniques to further characterize the translation methods that were used within the translated chapters. I had also talked about the possible author of the *Book of Revelation* and the most likely time period as to when the book itself was written, and explained the nature of the apocalyptic genre. I talked about the ways of translating Greek participles into Latin, and gave an overview into how participles appear in both languages. In my work I had used the qualitative comparative analysis methods to compare the participles used within the original texts and the *Vulgate*.

Through my analysis, the participles were separated into three categories depending on the position of the article: in attributive participles, the article could appear as doubly in front of both the noun and the participle, or singularly in front and in between the two. The second category was predicative participles, where the article and the participle were separated or the article didn't exist. The third category to be analyzed were participles which had substantivized through not aligning with any noun, and therefore had become the sole subject of the clause.

Through categorizing them into three sections, I had found that the *Vulgate* author tended to translate certain participles (depending on the article's position) with either relative clauses or just as participles. Participles with an article were often translated with a relative clause, while participles which were separated or without an article, were translated as participles. Attributive participles have been used mainly to characterize either characters or objects. The Latin translations (either relative clauses or participles) are similarly attributive, and in terms of meaning the translator has not gone far from the original text with his translation.

Participles in predicative position (either separated from the article or without the article) were consistently translated into the *Vulgate* with participles (e.g. 18:10 ἐστηκότες-*stantes*). Such participles have been used, for example, to express the state of the main word. Latin participles, which are predicative, express, like adverbs, either the time of the main action, the consequence, the purpose, or for example, causality.

For substantivized participles, they appeared in the Greek text as participles consistently with articles, and were mostly translated into Latin with an attributive relative clause. There was one instance where the Latin translation had also turned into a full substantive 17:8 (οἱ κατοικοῦντες-*inhabitantes*).

In summary, the analysis has shown that the position of the article when it comes to Greek participles, has been a major factor in translating them into Latin: though there were occasional exceptions, attributive participles had been translated with a relative clause, predicative participles as participles, and substantives also with relative clauses. The

translator for the Vulgate has translated the verses as accurately as he could depending on the context of the Greek texts, yet not so rigidly, so the fluidity and the meaning are not lost in translation.

Lisa: Tõlkevastete tabel

16. peatükk

Värss	Kreeka algtekst	Ladinakeelne tõlge
16:1	λεγούσης (pr. act. gen. f. sg.) – predikatiivne	<i>dicentem</i> (pr. act. acc. f. sg.) – predikatiivne
16:2	τοὺς ἔχοντας (pr. act. acc. m. pl.) – atributiivne τοὺς προσκυνοῦντας (pr. act. acc. m. pl.) – atributiivne	<i>qui habent</i> (pr. act. ind. pl. 3) – relatiivlause <i>qui adoraverunt</i> (pf. act. ind. pl. 3) – relatiivlause
16:3	ζωῆς (gen. f. sg.)	<i>vivens</i> (pr. act. nom. f. sg.) – atributiivne
16:5	λέγοντος (pr. act. gen. m. sg.) – predikatiivne ὁ ὢν (pr. act. nom. m. sg.) – substantiiv	<i>dicentem</i> (pr. act. acc. m. sg.) – predikatiivne <i>qui es</i> (pr. act. ind. sg. 2) – relatiivlause
16:7	λέγοντος (pr. act. gen. n. sg.) – predikatiivne	<i>dicens</i> (pr. act. acc. n. sg.) – predikatiivne
16:9	τοῦ ἔχοντος (pr. act. gen. m. sg.) – atributiivne	<i>habentis</i> (pr. act. gen. m. sg.) – atributiivne

16:10	ἐσκοτωμένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.) – predikatiivne	<i>factum est tenebrosum</i> (pf. pass. + nom. n. sg.) – omadussõna ning pf. passiivi vorm
16:14	ποιοῦντα (pr. act. nom. n. pl.) – predikatiivne	<i>facientes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne
16:15	ὁ γρηγορῶν (pr. act. nom. m. sg.) – substantiiv ὁ τηρῶν (pr. act. nom. m. sg.) – substantiiv	<i>qui vigilat</i> (pr. act. ind. sg. 3) – relatiivlause <i>qui custodit</i> (pr. act. ind. sg. 3) – relatiivlause
16:16	τὸν καλούμενον (pr. med.-pass. acc. m. sg.) – atributiivne	<i>qui vocatur</i> (pr. pass. ind. sg. 3) – relatiivlause
16:17	λέγουσα (pr. act. nom. f. sg.) – predikatiivne	<i>dicens</i> (pr. act. nom. f. sg.) – predikatiivne

17. peatükk

17:1	τῶν ἐχόντων (pr. act. gen. m. pl.) – atributiivne λέγων (pr. act. nom. m. sg.) – predikatiivne τῆς καθημένης (pf. med.-pass. gen. f. sg.) – atributiivne	<i>qui habebant</i> (impf. ind. act. pl. 3) – relatiivlause <i>dicens</i> (pr. act. nom. m. sg.) – predikatiivne <i>quae sedet</i> (pr. act. ind. sg. 3) – relatiivlause
------	--	--

17:2	οἱ κατοικοῦντες (pr. act. nom. m. pl.) – substantiiv	<i>qui inhabitant</i> (pr. act. ind. pl. 3) – relatiivlause
17:3	καθήμενην (pr. med.-pass. acc. f. sg.) – predikatiivne γέμον[τα] (pr. act. acc. n. pl.) – predikatiivne ἔχων (pr. act. nom. m. sg.) – predikatiivne	<i>sedentem</i> (pr. act. acc. f. sg.) –predikatiivne <i>plenam</i> (acc. f. sg.) – predikatiivne <i>habentem</i> (pr. act. acc. f. sg.) – predikatiivne
17:4	ἣν περιβεβλημένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.) – predikatiivne ἣν κεχρυσωμένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.) – predikatiivne ἔχουσα (pr. act. nom. f. sg.) – predikatiivne γέμον (pr. act. acc. n. sg.) – predikatiivne	<i>erat circumdata</i> (plpf. pass. nom. f. sg.) – predikatiivne <i>inaurata</i> (plpf. pass. nom. f. sg.) – predikatiivne <i>habens</i> (pr. act. nom. f. sg.) – predikatiivne <i>plenum</i> (acc. n. sg.) – predikatiivne
17:5	γεγραμμένον (pf. med.-pass. nom. n. sg.) – predikatiivne	<i>scriptum</i> (pf. pass. nom. n. sg.) – predikatiivne
17:6	μεθύουσαν (pr. act. acc. f. sg.) – predikatiivne ἰδὼν (aor. act. nom. m. sg.) – predikatiivne	<i>ebriam</i> (acc. f. sg.) – predikatiivne <i>cum vidissem</i> (plpf. conj. act. sg. 1) – <i>cum</i> kōrvallause
17:7	τοῦ βασιτάζοντος (pr. act. gen. n. sg.) – atributiivne τοῦ ἔχοντος (pr. act. gen. n. sg.) – atributiivne	<i>quae portat</i> (pr. act. ind. sg. 3) – relatiivlause <i>quae habet</i> (pr. act. ind. sg. 3) – relatiivlause

17:8	οἱ κατοικοῦντες (pr. act. nom. m. pl.) – – substantiiv βλεπόντων (pr. act. gen. m. pl.) – predikatiivne	<i>inhabitantes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – substantiiv <i>videntes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne
17:9	ὁ ἔχων (pr. act. nom. m. sg.) – atributiivne	<i>qui habet</i> (pr. ind. act. sg. 3) – relatiivlause
17:16	ἡρημωμένην (pf. med.-pass. acc. f. sg.) – predikatiivne	<i>desolatam</i> (pf. pass. acc. f. sg.) – predikatiivne
17:18	ἡ ἔχουσα (pr. act. nom. f. sg.) – atributiivne	<i>quae habet</i> (pr. act. ind. sg. 3) – relatiivlause

18. peatükk

18:1	καταβαίνουντα (pr. act. acc. m. sg.) – predikatiivne ἔχοντα (pr. act. acc. m. sg.) – predikatiivne	<i>descendentem</i> (pr. act. acc. m. sg.) – predikatiivne <i>habentem</i> (pr. act. acc. m. sg.) – predikatiivne
18:2	λέγων (pr. act. nom. m. sg.) – predikatiivne μεμνημένου (pf. med.-pass. gen. n. sg.) – predikatiivne	<i>dicens</i> (pr. act. nom. m. sg.) – predikatiivne (Ladinakeelset tõlget pole)
18:4	λέγουσαν (pr. act. acc. f. sg.) – predikatiivne	<i>dicentem</i> (pr. act. acc. f. sg.) – predikatiivne
18:8	ὁ κρίνας (aor. act. nom. m. sg.) – atributiivne	<i>qui iudicavit</i> (pf. act. ind. sg. 3) – relatiivlause

18:9	οἱ πορνεύσαντες (aor. act. nom. m. pl.) – attributiivne οἱ στρηνιάσαντες (aor. act. nom. m. pl.) – attributiivne	<i>qui fornicati sunt</i> (pf. pass. ind. pl. 3) – relatiivlause <i>qui in deliciis vixerunt</i> (pf. act. ind. pl. 3) – relatiivlause
18:10	ἑστηκότες (pf. (pr) act. nom. m. pl.) – predikatiivne λέγοντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne	<i>stantes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne <i>dicentes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne
18:15	οἱ πλουτήσαντες (aor. act. nom. m. pl.) – attributiivne κλαίοντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne πενθοῦντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne	<i>qui divites facti sunt</i> (nom. m. pl + pf. pass. ind. pl. 3) – relatiivlause <i>flentes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne <i>lugentes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne
18:16	λέγοντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne ἡ περιβεβλημένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.) – attributiivne κεχρυσωμένη (pf. med.-pass. nom. f. sg.) – attributiivne	<i>dicentes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne <i>quae amicta erat</i> (plpf. pass. ind. sg. 3) – relatiivlause <i>quae deaurata erat</i> (plpf. pass. ind. sg. 3) – relatiivlause
18:17	ὁ πλέων (pr. act. nom. m. sg.) – substantiiv	<i>qui navigat</i> (pr. act. ind. sg. 3) – relatiivlause
18:18	βλέποντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne	<i>videntes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne

	λέγοντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne	<i>dicentes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne
18:19	κλαίοντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne πενθοῦντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne λέγοντες (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne οἱ ἔχοντες (pr. act. nom. m. pl.) – substantiiv	<i>flentes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne <i>lugentes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne <i>dicentes</i> (pr. act. nom. m. pl.) – predikatiivne <i>qui habent</i> (pr act. ind. pl. 3) – relatiivlause
18:21	λέγων (pr. act. nom. m. sg.) – predikatiivne	<i>dicens</i> (pr. act. nom. m. sg.) – predikatiivne
18:24	τῶν ἐσφαγμένων (pf. med.-pass. gen. m. pl.) – substantiiv	<i>qui interfecti sunt</i> (pf. pass. ind. pl. 3) – relatiivlause

Annotatsioon

Bakalaureusetöös on analüüsitud *Ilmutuse raamatut* ning sellest peatükke 16–18. Töö eesmärgiks oli vaadelda, kuidas religioossetes tekstides esinevat vanakreeka keelt on tõlgitud ladina keelde. Spetsiifiliselt keskenduti predikatiivsete ning atributiivsete partitsiipide tõlkimisele, töö põhiliseks probleemiks on mõningate partitsiibivormide puudumine, mida esineb küll kreeka keeles, kuid mis puuduvad ladina keeles. Ladina keele uurimisel on aluseks võetud *Vulgata*. Partitsiipide uurimise valik seisneb nende olulisuses kreeka keeles. Bakalaureusetöös on analüüsis kasutatud kvalitatiivset-võrdlevat uurimismeetodit, töö lõppu on lisatud kõigis kolmes peatükis olevatest partitsiipidest ning nende tõlkelahendustest kokkuvõtvad tabelid. Töös oli leitud, et artikliga partitsiipe oli tõlgitud sageli ladina keelde relatiivlausetega, artiklist eraldatud või artiklita partitsiipe oli tõlgitud partitsiipidega.

Märksõnad: partitsiip, *Vulgata*, *Ilmutuse raamat*, bakalaureusetöö, Uus Testament

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ellen Poopuu,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Kreeka- ning ladinakeelse Uue Testamendi partitsiipide võrdlus ja tekstianalüüs *Ilmutuse raamatu* 16.– 18. peatüki põhjal,

mille juhendaja on Kristin Klaus, MA, Kadri Novikov, PhD

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Ellen Poopuu

28.05.2026